

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

Juuli 1939

Nr. 7

3. AASTAKÄIK

SISU: 1) I. R.: Töövõtjate kutseühingute normaalpõhikirjad. 2) Kas eestlasel on kohta Eestis? 3) Kuidas Luther müüb oma vineeri. 4) Tööliskoja liikmete arvamisid Tööliskoja 3-aastase tegevuse puhul. 5) I. R.: Tööstusliku kutseoskuse seadus. 6) O. Koplus: Seaduse prestiiži ja tööliskonna huvide nimel töölisvanemaile kaitset! 7) J. Mihkelson: Vanade tööliste küsimus Ameerikas ja meil. 8) L. Kõnga: Töölise hinge jahil. 9) J. Mihkelson: Töötülide lahendamine ja komisjoni otsuste laendamine. 10) Tööliskoja tegevuse aruanne 1938/39. a. 11) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 12) Käitiste elu.

*Knud V. Jensen,
Daani kutseühingute keskliidu
surnud esimees*

Daani kutseühingute keskliidu esimees Knud V. Jensen surnud

Daani kutseühingute keskliitu on tabanud poole aasta jooksul teine raske löök. Alles möödunud aasta lõpul suri Tallinnas järsku südamerabandusse keskliidu esimees Christian Jensen. 9. ja 10. veebruaril peetud Daani kutseühingute keskliidu kongressil valiti uueks esimeheks Knud V. Jensen. Nüüd tulevad välismaalt kurvad sõnumid, et Knud V. Jensen on järsku surnud südamerabandusse 4. juunil. Knud V. Jensen suri oma kutseühinguliste ülesannete täitmisel. Ta oli kutsutud Nakkovi ühele suurele koosolekule kõnelema. Järsku nägi publik kokkudes, kui Jensen vajus oma toolil kokku. Meelemärkusele tulemata suri ta varsti pärast seda Nakkovi haiglas. Ta oli kolmas Daani kutseühingute keskliidu esimees, kes suri lühikese aja jooksul südamerabandusse.

Knud V. Jensen sündis 1893. a. Kopenhaagenis ja õppis nikerdajaks. Ta liitus juba varakult oma ala kutseühingusse. 26-aastaselt ta valiti juba Kopenhaageni kohaliku kutseühingute kartelli esimeheks ja 1923. a. ta sai oma kutseala liidu esimeheks. Sel kohal asus ta kuni 1937. a., millal ta valiti Daani kutseühingute teiseks esimeheks.

Oma suure realiteedi tundmise ja läbi-rääkimiste juhtimise oskuse poolest ta sai varsti töötülide vahendamisel ja vahekohtuis hinnatud jõuks.

Peale kutseühingulise liikumise on ta teutsenud ka poliitilisel alal. Ta valiti 1935. a. sotsiaaldemokraadina parlamenti ja peale selle ta tegi tõhusat tööd Daani tööliste raadioliidu esimehena.

Jensen suri 46-aastasena. Ta oli väga hea asjatundja tööõiguslikes ja sotsiaalpoliitilistes küsimustes. Jenseniga ei kaotanud mitte ainult Daani kutseühinguline liikumine oma parimat ja mõjuvõimsaimat kõnelejat, vaid Jensenit leinab kogu Põhjamaade tööliskond ning kogu rahvusvaheline kutseühinguline liikumine. Ta oli ka Danfisi kutseühingute grupi poolt avaldati töökonverentsi ajal Daani keskliidule kaastunnet.

Tallinna metallitöölise koosolekult

Tallinna metallitööl. ametiüh. üldkoosolekust võttis osa 200 töölise. Koosolekul võeti vastu otsus, milles peeti tarviliseks, et kutseühingute ümberkorraldamisel peaksid elujõulised

kutseühingud alles jääma. Kutseühingute liit-mise ja lahutamise küsimused peaksid lahe-nema asjaosaliste ühingute vahel vabataht-liku kokkuleppe alusel.

Koosolekul otsustati täiendada juhatust 2 liikme võrra. Uuteks juhatuse liikmeteks valiti Eriloo ja Solvak. Ühingu 12-liik-melisse nõukogusse pääsid Pruul, Konga, Liibek, Sepp, Kaur, Seiten, Gor-dejev, Lind, Mölder, Hansmann, Paulson ja Raag.

Revisjonikomisjoni valiti Rooberg, Meister, Vaine, Rekkaro ja Ulst.

Tuleva aasta eelarve kinnitati 4695 krooni suuruses, kusjuures streigifondi läheb 1174 krooni ja töötute abistamise fondi 704 krooni. Koosolek oli asjalik ja üksmeelne.

Tööliskoja valimised

Tööliskoja valimisteks Tööliskoja juhatuse määras:

1) valimistel isiklikult häälte andmise päevadeks 1. ja 2. oktoobri 1939. a. kella 9.00 kuni kella 20.00;

2) valimistel posti teel häälte andmise päevadeks 29. ja 30. septembri 1939. a.

Tööliskoja liikmete valimiseks võivad esitada kandidaate kõik töölisvanemad, töölisnõukogu liikmed ja valijamehed.

Kandidaadid esitatakse kirjalikult Tööliskoja juhatusele hiljemalt üks kuu enne valimiste esimest päeva.

Kandidaatideks võib esitada ainult Tööliskoja seaduse § 11 ettenähtud tööstustöölisi.

Kandidaatide esituskirjad peavad vastama Tööliskoja valimiste m. § 8 j. t. ettenähtud eeskirjadele.

Tööstuslikes käitistes, mis on asutatud vähimalt kolmeks kuuks, kus töö on vähimalt kakskümmend viis töölise ning kus ei ole valitud töölisnõukogu või töölisvanemat, käitise juhatajad on kohustatud kutsuma käitise töölise üldkoosoleku kokku valijameeste valimiseks hiljemalt kakskümmend viis töölise väljakuulutatud Tööliskoja esimest valimiste päeva.

Valijameeste valimise protokollist saadetakse ära kirja Tööliskoja juhatusele.

Tööliskoja Teataja

JUULI 1939

Nr. 7

III aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

Töövõtjate kutseühingute normaalpõhikirjad

Otsustega 17. ja 22. juunist sotsiaalminister on kinnitanud töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse (RT 1938, 42, 398) § 5 esimese lõike põhjal 1) töövõtjate kohaliku kutseühingu normaalpõhikirja, 2) töövõtjate üleriigilise kutseühingu normaalpõhikirja, 3) töövõtjate kutseühingute üleriigilise liidu normaalpõhikirja, 4) töövõtjate ühise kohaliku kutseühingu normaalpõhikirja (RT 1939, 55, 445) ja § 5 teise lõike põhjal 5) Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu põhikirja (RT 1939, 55, 446).

Eeltähendatud kahe otsusega hakkab lõpule jõudma töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse (RT 1938, 42, 398) ellurakendamine. (Nimetatud seadust oleme pikemalt käsitleanud käesoleva ajakirja veergudel m. a. nr. 5 ja 6/7.) Jääb veel oodata sise- ja väliste ministri otsust tähtaja kohta, mille jooksul kutseühingud peavad uuele seadusele ja järelikult ka normaalpõhikirjadele vastavalt ümber korraldama, vastasel korral olles sunnitud lõpetama oma tegevuse nende põhikirjades ettenähtud korras (seaduse II osa). Teisel poolt aga ei ole kutseühingul takistust üleminekuks normaalpõhikirjadele juba enne siseministri sellekohast otsust, sest sotsiaalministeri otsus, millega põhikirjad on kinnitatud, hakkas kehtima avaldamisega, s. o. 30. juunist s. a. Kinnitamata on veel kutseühingute territoriaalsete liitude (maakondlike, ülemnähtud või ühe maakonna ja linna ühise töövõtjate kutseühingute liidu) normaalpõhikiri, mis pärast on teadmata, kuidas nende edaspidine saatus kujuneb. Kutseühinguil peavad olema ka oma kodukorrad.

Kuidas toimub edaspidi kutseühingute monopolistlikkuse põhimõtte rakendamine (vt. Tööliskoja Teataja 1938, nr. 5, lk. 114), seoses kutsealase ja tööharulise organisatsioonidega, ja vastavalt paralleelorganisatsioonide likvideerimine, selle küsimuse kohta ei ole lisandunud, võõrreldes seaduse eeskirjadega, uusi sätteid. Nende küsimuste tegelik otsustamine kuulub seega registreerimisasutusele Siseministriteeriumis.

1. Eesmärk ja tegevusvahendid.

Kutseühingute eesmärk normaalpõhikirjades, kandes eeskätt deklaratiivset laadi, vastab sellele eesmärgile, mis seaduses on ette nähtud.

Kutseühingute tegevusabinõud haaravad järgmisi vahendeid: 1) töö- ja palgaolude korraldamise alal: läbivõetud tööandjatega paremate tööttingimuste ja palgaolude saavutamiseks, abinõude otsimine töökonfliktide lahendamiseks, kollektiivlepingute sõlmimise edendamine, nende täitmise järele valvamine ja nende sõlmimine (välja arvatud keskliit, kes ise ei saa kollektiivlepinguid sõlmida kollektiivlepingute seaduse järgi) ning töö- ja palgaolude parandamise üritamine, s. t. töövõitlusvahendite rakendamine; 2) majandusliku abistamise alal: sellekohaste fondide asutamine abistamiseks töötaoleku korral töötsemise otstarbel teisale siirdumisel, töötulide puhul, surma korral matuseraha, haiguse ja invaliiduse korral neile, kes ei allu vastavale kindlustusele, ja erakorralistel hädajuhudel. Siia kuulub ka juriidilise abistamise korraldamine; 3) haridus- ja kasvatustegevuse alal: kursuste, loengute, ettekannete, lõbustuste, õpireiside jne. korraldamine, raamatukogude ja lugemislaudade avamine ja vahendite rakendamine, mis vaba aja kasutamisel osutuvad vajalikeks liitunud töövõtjate kehaliseks ja vaimseks arendamiseks; trükiste kirjastamine; 4) uuriva tegevuse alal: töövõtjate majanduslikku ja sotsiaalpoliitilisse arengusse puutuvate materjalide kogumine, töötlemine ja avaldamine; 5) suhtlemisel valitsus- ja omavalitsusasutustega (nõuandev ülesanne) pöördumine viimaste poole oma ülesandesse puutuvais küsimusis. Pealeselle kutseühing võib seista suhtlemises teiste kutsete organisatsioonidega ja esindajatega. Rahvusvahelist liitumisvõimalust ei ole põhikirjas ette nähtud.

Eelloetletud abinõud on kutseühingute peamised tegevusvahendid ja põhikirjades otseselt loetletud. Muidugi on aga mõeldav, et kutseühing oma eesmärkide saavutamiseks rakendab ka teisi seadusepäraseid tegevusvahendeid.

Nende, kõigile kutseühinguile ühiste, tegevusvahendite kõrval üleriigiline kutseühing ja kutseühingute liit võivad asutada ja ülal pidada ühiselumaju, lasteaedu, puhkekodusid ja teisi ühissettevõtteid ja keskliit ühtlustab ja juhib kutseühingulist tegevust ja toetab ning arendab kutseühingulist organiseerimistööd.

2. Liikmed.

a) Kohalik kutseühing, ühine kohalik kutseühing ja üleriigiline kutseühing koosnevad üksikliikmeist. Liikmeks olemise eeldused määrab seadus. Sellekohaselt võivad liikmeks olla kõik vastaval kutsealal või töoharus töötavad töövõtjad, kes on vähimalt 18 aastat vanad ja on oma kutsealal või töoharus tegutsenud vähimalt kaks aastat. Kutseühingu otsusevõimelisteks liikmeteks on täisealised ja teovõimelised liikmed. Ühise kohaliku kutseühingu liikmeks võivad olla need ühingu tegevuspiirkonnas elutsevad töövõtjad, kelle tööharu või kutseala kohta ühingu tegevuspiirkonnas puudub vastav kutseühing. Liige, kes tööpuuduse või muudel põhjustel ajutiselt ei tööta oma kutsealal või töoharus, võib olla edasi kutseühingu liikmeks juhul, kui ta on olnud kutseühingu liikmeks vähimalt kaks aastat. Seesugusel korral kutseühingu liikmeks edasi olemine ei ole ajaliselt piiratud. Keegi ei või olla enam kui ühe kutseühingu liige. Liikmekandidaate, kelleks mõeldavasti võiksid olla töövõtjad, kes pole oma kutsealal või töoharus nõutavat kaht aastat töötanud või pole 18 aastat vanad, põhikirjad ette ei näe. Seadusega võrreldes toodud eeskirjad ei sisalda midagi uut.

Liikmeid võtab vastu kutseühingu juhatus kirjaliku sooviavalduse põhjal. Liikmeks astumisel tuleb tasuda sisseaste- ja vähimalt ühe kuu liikmemaks. Sisseaste- ja liikmemaksu suuruse määrab kutseühingu peakoosolek, tasumise tähtajad aga juhatus. Sisseaste- ja liikmemaksude kõrval peakoosolek võib erakordselt määrata ka erimakse kindlateks otstarveteks. Teistest kutseühingutest ületulnud liikmed on vabad sisseastemaksudest, kui nad seal oma maksud on tasunud ja lahkumisest on teatanud. Juhatus võib vabastada üksikuid liikmeid maksude tasumisest, kuid ainult juhtudel, kui liige on töötanud tööpuiduse või töövõimetuse tõttu.

Liikmete lahkumine toimub juhatus otsusega lahkunuks lugemise kohta ja väljaheitmisega. Lahkunuile mingeid makse tagasi ei makseta.

Lahkunuks loetakse liige juhatus otsusega: 1) kui tal on maksud tähtajaks mõjuva põhjusega tasumata, kusjuures põhjuste mõjuvuse otsustab juhatus, kui kodukord teisi ei korralda, 2) kui juhatus saab teada, et liige kuulub ka teise kutseühingusse — mõeldav on, et liige seesugusel korral mõlemast ühingust lahkunuks loetakse, ja 3) omal soovil.

Lahkunuks loetud liikme uuesti vastuvõtmine toimub harilikus korras.

Välja heidetakse liige juhatus otsusega, 1) kui ta arendab tegevust, mis ei ole kooskõlas töövõtjate kutseühingute kohta

käivate seadustega, ühingu põhikirjaga või kodukorraga, või mis ei vasta ühingu huvidele, või kui ta ei täida peakoosoleku otsuseid või juhatus seaduse- või põhikirjapäraseid korraldusi ja 2) kui ta ei alistu vahekohtu otsusele, mis moodustatakse liikmete omavaheliste tüli- lahendamiseks. Väljaheitmise põhjused on loetletud purgivalt. Samuti on õigus keskliidu juhatusel välja heita keskliitu kuuluvate ühingute liikmeid, kes töötavad kutseühingute kohta käivate seaduste või määruste või kutseühingute, nende liitude või keskliidu põhikirja vastaselt.

Väljaheidetaval liikmel on õigus enese kaitseks esineda juhatusel seletusega. Teda ei saa uuesti ühingu liikmeks vastu võtta enne ühe aasta möödumist, arvates väljaheitmise päevast.

Liikme mittevastuvõtmise, väljaheitmise ja lahkunuks lugemise otsused on lõplikud. Vastaval isikul ei ole võimalik pöörduda ses asjas ühingu peakoosoleku poole.

Üleriigilise kutseühingu puhul on eespool käsitletud ühingu juhatus õigused liikmete vastuvõtmise, lahkunuks lugemise ja väljaheitmise alal vastavate liikmete suhtes osakonna juhatusel, kus osakond on moodustatud. Väljaheidetud liikme uuesti vastuvõtmisel on aga igal juhul vajaline ühingu juhatusel luba. Maksude tähtajad määrab samuti ühingu juhatus. Peakoosolekud on ainult ühingu osakondades, kuna ühingu peakoosoleku asemele on astunud nõukogu.

b) Üleriigiline liit koosneb vastava töoharu või kutseala kohalikest kutseühingust. Liikmeid võtab vastu siingi liidu juhatus kirjaliku sooviavalduse põhjal, kuid ühingu, kes on liidu liikmeks vastu võtmata jätetud, on õigus pöörduda sisseastumissooviavaldusega liidu nõukogu poole, kelle otsus on lõplik.

Liikmed maksavad sisseaste-, liikme- ja teisi makse, mille suuruse ja tähtajad määrab liidu nõukogu.

Liikmete lahkumine toimub siingi lahkunuks lugemise ja väljaheitmisega. Lahkunuile mingeid makse tagasi ei makseta.

Lahkunuks loetakse juhatus otsusega 1) liikmed, kes tähtaegadel makse ei tasu, ja 2) omal soovil, kui vastava otsuse on teinud ühingu peakoosolek, ja nimelt kuue kuu möödumisel pärast lahkumisteedaande esitamist liidu juhatusel.

Välja heidetakse liikmeid liidu nõukogu otsusega koosolijate $\frac{2}{3}$ -lise häälteenamusega juhatusel ettepanekul. Väljaheitmise põhjused ei ole põhikirjas purgivalt loetletud. Väljaheitmise põhjuseks on eriti: 1) liidu põhikirjast ja kodukorras sihilikult kõrvalekaldu mine, 2) liidu organite seaduse- või põhikirjapäraste otsuste korduvalt täitmata jätmine ja 3) liidu huvidele ning eesmärkidele vastutõetamine. Erandlikult heidab liidu juhatus liidust välja liikmeid, kes arendavad tegevust, mis on vastolus töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadusega või muude kutseühingute kohta käivate seadustega.

Väljaheidetud ja lahkunuks loetud ühingute uuesti liikmeks vastuvõtmine toimub üldises korras.

c) Keskkliit koosneb üleriigilistest liitudest, üleriigilist kutseühinguist ja ühiseist kohalikest kutseühinguist. Kuulumine keskkliitu kui ka liitudesse on vaba. Keskkliidu liikmesorganisatsioonid säilitavad täielise sõltumatuse niivõrd, kuivõrd keskkliidu põhikiri ei korralda teisiti. Keskkliidu nõukogu, juhatus ja sekretariaadi seaduse- ja põhikirjapärased otsused ja korraldused on liikmesorganisatsioonidele kohuslikud. Sama kehtib aga ka keskkliidu esimehe kohta, kuigi seda põhikiri ei nimeta, sest vastasel korral võib sellele järgneda liikme väljaheitmise.

Liikmete vastuvõtmine, lahkunuks lugemine ja väljaheitmise toimumine samas korras ja samadel põhjustel kui üleriigilisesse liidus. Ka maksustamine toimub samas korras kui üleriigilises liidus.

Üldiselt põhikirjad jätavad maksude suurus iga ühingu või liidu enda organite määrata, maksude alamääri ei ole ette nähtud, kuid keskkliidu nõukogu võib siiski ühtlustada keskkliidu liikmesorganisatsioonide ja viimaste liikmeks olevate organisatsioonide poolt võetavate maksude määri ja maksude võtmise aluseid, järelikult seada sisse ka maksude alamäärad. Keskkliitu vahetult või vahendlikult mittekuuluvate organisatsioonide kohta järelikult see õigus ei laiene.

3. Organid.

Kutseühingute organeiks on:

1. Peakosolek (kohalikus ja ühises koha-

likus ühingus) või nõukogu (üleriigilises ühingus, üleriigilises liidus ja keskkliidus).

2. Esimees.

3. Juhatus.

4. Revisjonikomisjon.

5. Kongress (keskkliidus) ja

6. Osakonnad oma peakosoleku, esimehe, juhatus ja revisjonikomisjoni kaudu (üleriigilises ühingus).

Kutseühingu organeisse võidakse valida ainult neid kutseühingu liikmeid, kes on vähimalt 24 aastat vanad, oskavad riigikeelt, on tegutsenud vastaval kutsealal või tööharus vähimalt kolm aastat, on olnud kutseühingu liikmeks vähimalt kaks aastat ja on hääleõiguslikud kodanikud. Tingimus valitute kutseühingu liikmeks olemise aja kohta ei ole kehtiv kutseühingu asutamisele järgneva nelja esimese tegevusaasta kestes. Eelnevad nõuded ei sisalda eneses seadusega võrreldes midagi uut, välja arvatud nõue kutseühingu liikmeks olemise aja kohta, millist eeskirja seadus ei tunne. Samuti uus on seadusega võrreldes ka eeskiri, et juhatus ja osakonnade juhatused liikmed ja esimehed oleksid kohtulikult karistamata poliitiliste süütegude eest. Arvesse tulevad sel puhul siiski ainult kohtulikult, mitte administratiivsel teel määratud karistused, ükskõik missuguses suuruses. Mida mõistetakse poliitiliste süütegude all, seda põhikirjad ei ütle.

(Pooleli.)

I. R.

Kas eestlasel on kohta Eestis?

Kokkuvõttes kirjutab V. Aun ajakirjas ERK nr. 3 s. a. järgmist:

Eesti tööstuses ja kaubanduses on muulaste osatähtsus domineeriv sellasel määral, et erakapitaliga töötavates ettevõtetes-aktsiaseltsides põhikapitalide summa on umbes 3:1 muulaste kasuks. Isegi ühistegevust ja riiklikke ettevõtteid juure arvates ei saa veel tähtsaks tasakaalu.

Eestlasi hoitakse pideva järjekindlusega eemal muulaste käes olevatest ettevõtetest ametikohtade täitmisel ja ainult mõnedel üksikutel eestlastel on läinud korda leida teenistust neis ettevõtetes, kuna aga välismaa kodanikud on väga eelistatud kõrgetel kohtadel.

Allpool esitame paari suurema ettevõtte kohta andmeid käesoleva aasta algusest:

A.-s. *Lutheri juures* on 6 välismaa eriteadlast — 2 Läti ja 4 Saksa kodanikku.

A.-s. *Laferme's* on 4 muulast.

Balti Puuvillavabrikus on 1 juhatusel läige Saksa kodanik ja kudumismeister on Briti kodanik.

Kreenholmis on üle 10 muulase.

Kreenbaltis on juhatuses 2 Saksa ja 1 Soome kodanik.

Hiiu-Kärdla kalevivabrikus on 3 meistrit Saksa kodanikud ja 1 Tšehhi kodanik.

Narva Kalevivabrikus on 3 Hollandi kodanikke ja 2 Saksa kodanikku.

Narva linavabrikus on vabriku juhataja Briti kodanik, džuudiosak. juhataja Saksa kodanik, ketrusosak. juh. Tšehhi kodanik ja 1 poolmeister üldse kodakondsuseta.

Sindis on 1 Soome kodanik, 3 Poola kodanikku ja 1 Tšehhi kodanik.

Põhja Paberi- ja Puupapivabrikus on 7 muulast.

On täiesti lubamatu, et põlised suurettevõtted, nagu *Kreenholm*, *Luther* j. t., ei ole kuni viimase ajani pannud mingisugust rõhku oma juhtiva tehnilise personali väljaõpetamisele ega ole silmas pidanud, kelle maal nad asuvad. Nende teguviisist võib järeldada soovi, et eestlane olgu võimalikult liht- või oskustööline, muulased aga juhtijad ja käskijad.

Vene emigrantide ja valgekaardi ohvitseride suurt osakaalu mõnes käitises ei tarvitsegi siin puudutada.

Kuidas Luther müüb oma vineeri?

Kokku võttes kirjutab ajakirjas ERK nr. 3 s. a. E. Ustav järgmist:

Vineeri keskmine eksporthind ruumimeetri kohta oli 1937. a. 172 krooni, 1938. aastal 195

krooni ja käesoleval aastal 179 krooni. Vineeripuu hind aga on praegu tunduvalt madalam kui 1937. a.

Vineeri eksporthind Inglismaale tõusis

möödunud aastal ootamatult. 1937. a. oli see 130 kr. m³, 1938. a. aga 156 kr. m³. Hoolimata sellest on Inglismaalt saadav hind siiski väga madal, võrreldes mujalt saadava hinnaga.

Miks Inglismaale müüdiva vineeri hind nii madal on, ilmneb vineeri müümise meetodist Inglismaale. Vineeri ostja, Tallinnas asuva tehase „Venesta“ omanik, saadab siia järele-

pärimise, et kas ollakse nõus müüma vineeri näisuguse hinnaga. Tehas harilikult nõustub määratud hinnaga ja vineer saadetakse teele odavamalt kui kusagile mujale. Odav hind tähendab õieti osa vineeritööstuse tegevustulemuste vaikset äratoimetamist Inglismaale ühe ettevõtte siseemise tehingu näol tema kahe osa vahel.

Tööstusliku kutseoskuse seadus

15. juulist 1939. a. jõustub Riigikogu poolt vastuvõetud tööstusliku kutseoskuse seadus (RT 1939, 32, 238, III), asendades senikehtinud 1935. a. meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse (SK, VI, 1938, 1, 14).

Mitmesuguseid vähemaid muudatusi toob uus seadus reas küsimusis, nii ulatuses, töösukasutuste koostises, kompetentsis jne. Olulisimaid muudatusi toob seadus aga meistrite ja oskustööliste registrimise alal ning õppinud tööliste seisundi alal.

Käsitleme alamal lähemalt nimetatud küsimusi:

1. Meistrid.

Meistriks vastaval tööalal loetakse isik, kes sellena on registreeritud töös-

tusliku kutseoskuse ametis (§ 16). Meistrite registrimisel on, võrreldes seni kehtiva korraga, tehtud järgnevad muudatused, mis taotleavad registrimise võimaluste laiendamist:

a) registreeritakse meistritena isikuid, kes on lõpetanud kutsehariduslike õppeasutuste seaduse (SK VI, 1938, 1, 6) põhjal töötava õppeasutuse, mille lõpetamise korras on ette nähtud meistri kutse andmine (§ 17 lg. 1, p. 2);

b) registreeritakse isikuid, kes on omandanud kutsetunnistuse, mille Haridusministeeriumi kutseoskuse osakond on tunnistanud vastavaks meistri kutsetunnistusele (§ 17 lg. 1, p. 2);

Tööliskoja liikmete arvamisi Tööliskoja 3-aastase tegevuse puhul

Varsti möödub kolm aastat sellest, kui 1936. a. sügisel Tööliskoda alustas oma tegevust. Esimese kolme-aastase tegevusjärgu juures tuleb koja tegevust hinnates arvestada seda, et see oli alles koja rajamise aeg, kus kõigepealt tuli koda organiseerida ja luua side töölisvanematega ning arendada selle järele koostööd töökohtadega, samuti ka mitmesuguste asutustega. Koja poolt vastuvõetud tegevuskavades on ette nähtud väga laiaulatuslik sotsiaalpoliitiline programm, mille teostamist kõik tööliselised on pikisilmi lootnud, kuid üpris vähe on seda tegelikult võidud teostada nende poolt, kellest teostamine oleb. Tööliskoja esimees oma avalikes sõnavõttudes koja üldkoosolekuil ja töölisvanemate konverentsidel on korduvalt märkinud, et kojalt ei või rohkem nõuda kui ta teha suudab, ja kui

midagi on jäänud tegemata, siis peamiselt kojast mitteolenevaid põhjusil.

Rüügitagu ja hinnatagu koja tegevust kuidas tahes ja suhtutagu sellele objektiivse või sihibiku kriitikaga, siiski tuleb tunnistada, et koda on möödunud kolme aasta jooksul teinud tüki positiivset tööd. Töölisesse puutuvad küsimusi on kaalutud ja on koostatud ettepanekuid, töölisvanemate valimist on püütud elustada üle maa ning nende teadmisi ja oskusi on püütud täiendada vastavate kursuste, loengute ja käsiraamatu kaudu. Juriidiline nõuanne ja isiklik instrueerimine on küllalt suure tähtsusega. Töölisvanemate õiguste kaitseks ja töölisliikumise vaba isetegevuse arengu kindlustamiseks on püütud kasutada kõiki võimalikke teureid, mis töölistel on olemas.

Selge on, et nende sissejuhatavate

c) on jäetud ära meistrina registrimisel nende suhtes, kes on omandanud oskustöölise (seli) kutse enne 15/28. novembrit 1917 ning töötanud oma alal vähemalt viie aasta kestes juhtiva või iseseisvalt tegutseva meistrina, seesuguse meistri kohustetäitjana või käitise tehnilise (varem ükskõik millise) juhatajana, kitsendav nõue, et seesugune töötamine lõppenuks enne 1. juulit 1931. a. (§ 17 lg. 1, p. 4);

d) registritakse isikuid, kes on omandanud meistritunnistuse mõnes välisriigis, kusjuures haridusminister määrab Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu ettepanekul, missuguseid välisriikide asutuste poolt väljaantud meistritunnistusi võidakse registrimisel võtta aluseks.

e) n.-n. soodustatud korras (§ 17 lg. 1, p. 3—5) meistrina registrimine, mis seni kehtiva seaduse järgi oli võimalik kuni 1. juulini 1936. a., võimaldatakse edaspidiselt kolme aasta kestes, arvates vastava tööala arvamisest käesoleva seaduse alla. Neil tööaladel, mis kuuluvad seaduse alla selle jõustumisel, on võimalik soodustatud korras kutsetaotlejat

meistriks registrida veel kuni 15. juulini 1940. a., s. o. ühe aasta kestel (§ 17 lg. 2);

f) ilma eksamita registritakse meistrina ka neid isikuid kutseoskuse ameti otsusel ja Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu nõusolekul ning vastava isiku palvel ühe aasta kestel, arvates käesoleva seaduse jõustumisest, kes vastaval tööalal on tegutsenud vähemalt kümme aastat ja omavad kutseoskuse ameti arvates meistrikutsele vastavaid oskusi ja võimeid. Samadel alustel registritakse meistrina isik ühe aasta kestel, arvates uue tööala arvamisest käesoleva seaduse alla (§ 17 lg. 3);

g) soodustatud korras (§ 17 p. 3—5) registritakse, lõppeks, meistrina ka isikuid, kes ettenähtud tähtaegadeks ei ole suutnud end registrida ja kellele kutseoskuse ameti ettepanekul kutseoskuse nõukogu annab sellekohase loa (§ 17 lg. 4).

Üldkorras registritakse meistrina isik, kes on õiendanud sellekohase eksami (§ 17 lg. 1, p. 1). Meistrieksami võib õiendada isik, kes on töötanud oskustöölisena oma kutsealal vähemalt 3—5 aastat (seni vähe-

riidadega ei taheta hakata põhjalikult analüüsima koja tegevust kolme aasta jooksul. Kojas tegevus on niivõrd laialdane ja mitmekesine, et siin jätkub täie energiaga töötades tegevust veel aastaks, enne kui see on võtnud normaalse kuju. Seejuures lisab elu alaltiselt uusi ülesandeid ja senises tegevuses on nii mõnigi osa, mis olude sunnil on võib-olla jäänud kõrvale, mida aga tulevikus tuleks tingimata enam esile tõsta. „Tööliskoja Teataja“ toimetuse on pöördunud küsitluse korras mitmete koja liikmete ja töölisvanemate poole, et saada peajoontes teada nende hinnangut koja tegevuse kohta ja seda, mis on nende arvates korda tähtsamat ja olulisemat korda saatnud vastava kutseala seisukohast lähtudes.

Tööliskoja esimehe J. Kurvitsa arvami.

Koja tegevusest laseme kõige enne kõnelda koja esimehel ja riigitrikikoja töölisvanemal J. Kurvitsal, kel koja tegevusega on kõige enam kokkupuutumist ja kes selle eest ka kõige enam muret ja vastutust on kannud. J. Kurvits küsimuse esitamisel teeb väga

mureliku näo ja märgib, et ega taevast tähti ole alla toodud, aga midagi on süiski tehtud. Praeguses ühiskonnas on toimunud olulised muudatused selles mõttes, et ikka enam ja enam ollakse sunnitud tunnustama tööliskonna — riigi kaasperemehe — kaasaraäkimise õigust avalikus elus.

Heites pilku tagasi Tööliskoja möödunud tegevusele peab märkima seda, et kuigi seni pole saavutatud käegakatsutavaid tulemusi ega paremusi Eesti tööliskonna olukorra parandamisel, on süiski koja esimesel tegevusjärgul küllaltki nimetamisväärset saavutatud organiseerimise ja tööliskonna isetegevuse ning omaalgatuse tõstmise suunas. Koda on esitanud vastavaile asutustele terve rea tööliskonda puutuvaid seaduseelnõusid ja märgukirju. Samuti on koda oma esindajate kaudu tihedas ühenduses asutustega, mis tegelevad tööliskonda huvitavate küsimustega.

On selge, et ainult märgukirjad ja eelnõud ei suuda tööliskonna olukorda parandada, vaid tulevikus tuleb kõige tõsisemalt tähelepanu pöörda tööliskonna organiseerimisele ja omaabi korraldamisele. Esimene samm omaabi korraldamisel oli töölisvanemate fondi asutamine. Fondi ülesandeks on töölisvanematele ja Tööliskoja liikmeile kohtuliku kaitses võimaldamine, abistamine vallandamiste puhul ja muudel juhtudel, kui töölisvanem on kannatanud oma tegevuse läbi tööliskonna huvide ja õiguste kaitsel.

malt 3 aastat), kusjuures töötamisaja määrab kutseoskuse nõukogu (§ 20 lg. 1). Püsima jäävad seni võimalikud soodustused meistri eksami õien-damiseks vastava kutseharidusliku õppeasutuse, keskkooli või gümnaasiumi haridusega isikuile (§ 20 lg. 2). Uuena tuleb juure eeskiri, et uute tööalade arvamisel seaduse alla võib kolme aasta kestel õiendada meistrieksami ka oskustöölise kutsetunnistusega isik, kui ta on vastaval tööalal isiklikult töötanud vähemalt kaheksa aastat või juhtinud tööstuslikku käitist niisama kaua (§ 20 lg. 3). Eksamitel arvestatakse esmajoones praktilisi oskusi ja teises järjekorras teoreetilisi teadmisi (§ 21).

2. O s k u s t ö ö l i s e d.

Oskustööliseks vastava tööalal loetakse isik, kes sellena on registreeritud tööstusliku kutseoskuse ametis (§ 22). Oskustöölise (seni õppinud tööliste) registrimisel on, võrreldes seni kehtiva korraga, tehtud järgnevad muudatused, mis taotleavad registrimise võimaluste laiendamist:

a) registreeritakse oskustöölisena isikuid, kes on saanud oskustöölise kutse kutsehariduslike õppeasutuste sea-

duse (SK VI, 1938, 1, 6) alusel tööta-valt õppeasutuselt, mille lõpetamise korras on ette nähtud oskustöölise kutse andmine (§ 23 lg. 1, p. 2);

b) registreeritakse isikuid, kes on omandanud kutsetunnistuse, mille Haridusministeeriumi kutseoskuse osakond on tunnistanud vastavaks oskustöölise kutsetunnistusele (§ 23 lg. 1, p. 2);

c) n.-n. soodustatud korras (§ 23 lg. 1, p. 3—4) oskustöölisena registrimine, mis seni kehtiva seaduse järgi oli võimalik kuni 1. juulini 1936. a., võimaldatakse edaspidiselt kolme aasta kestel, arvates vastava tööala arvamisest käesoleva seaduse alla. Neil tööaladel, mis kuuluvad seaduse alla selle jõustumisel, on võimalik soodustatud korras kutsetaotlejat oskustööliseks registreerida veel kuni 15. juulini 1940. a., s. o. ühe aasta kestel (§ 23 lg. 2);

d) ilma eksamita registreeritakse oskustöölisena ka neid isikuid kutseoskuse ameti otsusel ja Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu nõusolekul ning vastava isiku palvel ühe aasta kestel, arvates käesoleva seaduse jõustumisest, s. o. kuni 15. juulini

Kuna praegusel ajal väga paljudes käitistes puuduvad tööliskonna asutused — töölisnõukogud ja töölisvanemad —, siis pidas koda vajalikeks võtta ametisse töölisvanemate instruktore, selle ülesandeks on kaasa aidata tööliskonna asutuste ellukutsumisele käitistes ja nende instrueerimine igapäevases tegevuses.

Lühikesest tegevusajast hoolimata on süüsi saavutatud häid tulemusi ja rida töölisnõukogusid ja töölisvanemaid on valitud käitistes, kus need seni puudusid. Tööliskoja sihiks on, et tööliskonna asutused kutsutaks ellu kõikides käitistes, kus see tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadusega on võimaldatud. See oleks meie vastus tööandjate katseile töölisnõukogude ja töölisvanemate tegevuse takistamiseks, mis viimasel ajal on muutunud eriti sagedaseks.

Töölised praeguses majanduslikus süsteemis pole ainult tegurid tootmisprotsessis, vaid on ka tarbijad, ja seepärast peab Tööliskoda võtma seisukoha majanduspoliitilistes küsimustes, rajama aluseid tööliskonna ühistegeeliseks organiseerimiseks ja tegema ühistegeeliku selgitustööd.

Ühistegevuse arendamiseks palgati ametisse ühistegevuse instruktor, kelle algatusel ja korraldusel peeti rida kursusi ja loenguid, mis leidsid elavat osavõttu.

Lõpuks ootab tööliskonna huvides lahendust veel terve rida küsimusi, mida üksikajaliselt pole siinkohal vajadust käsitleda. Tähtsamaist tuleb märkida süüsi korterikrüsi lahendamist, elukalliduse allaviimist, palgalise puhkeaja pikendamist ja laiendamist kõikidele tööliste, tööstustöölise lasteabiraha seaduse kehtimapanekut, töölisvanemate seaduse parandamist, juba kaua päevakorras olnud vanaduse ja invaliidsuse vastu ning järelejäänute kindlustamise teostamist ja palju teisi elulisi küsimusi, mille lahendamiseks tuleb teha ühiseid pingutusi töölisvanemail, kutseühinguil, Tööliskojal ja kogu Eesti tööliskonnal edaspidises tegevuses.

A. Sauli arvamisi.

Koda ja raudteelased.

Raudtee Talituse 6. linijaoskonna töölisnõukogu esimees ja linijätöölise kutseühingu sekretär A. Sauli märgib kõigepealt, et tema, kuuludes praeguse koja koosseisu, püüab olla hinnangu tegemisel võrdlemisi tagasihoidlik. Tema arvates on koja tegevuses süüsi tähtsaimaks sammuks see, et koda on järelekaalutult koostanud ja püstitanud Eesti tööliskonnale sotsiaalpoliitilise programmi ja on asunud tegevusse selle programmi teostamise nõudmiseks.

1940. a., kes vastaval tööalal on tegutsenud vähemalt kahekordse õppimiseks ettenähtud aja ja omavad kutseoskusameti arvates oskustöölise kutsele vastavaid oskusi ja võimeid. Samadel alustel registritakse oskustöölisena isik ühe aasta kestel, arvates uue tööala arvamist käesoleva seaduse alla (§ 23 lg. 3);

e) soodustatud korras (§ 23 lg. 1, p. 3—4) registritakse lõppeks õppinud töölisena ka isikuid, kes ettenähtud tähtaegadeks ei ole suutnud end registreerida ja kellele kutseoskuse ameti ettepanekul Kutseoskuse Nõukogu annab sellekohase loa (§ 23 lg. 4).

Välismaal omandatud oskustöölise tunnistuse aluseks võtmise määramine (§ 23 lg. 1, p. 5) on läinud Haridusministeeriumi Kutseosakonna direktori kompetentsist haridusministri kompetentsi.

Üldkorras registritakse oskustöölisena isik, kes on õiendanud sellekohase eksami (§ 23 lg. 1, p. 1). Oskustöölise eksami võib õiendada:

a) pärast õppeaja möödumist tööstusõpilane, kes on lõpetanud avaliku või avaliku kooli õigustega tööstus-

õpilaste kooli või seda asendava kursuse (§ 25 lg. 1 p. 1), nagu senigi;

b) pärast õppeaja möödumist tööstusõpilane, kes on õppinud kohas, kus ei ole tööstusõpilaste kooli või sellele vastavat kursust, kuigi ta ei ole lõpetanud eespool nimetatud tööstusõpilaste kooli või seda asendavat kursust. Seesugusel korral aga esitatakse eksamiõiendajale eksamil ka küsimusi ja ülesandeid tööstusõpilaste kooli õppekava üldises ulatuses. Selles osas jääb kehtima senine kord. Eksamiõiendajalt aga, kes algas oma tööala õppimist pärast kutsehariduslike õppeasutuste seaduse (SK VI, 1938, 1, 6) jõustumist, nõutakse, et ta oleks lõpetanud algkooli või sellele vastava kursuse või keskkooli klassi (§ 25, lg. 1, p. 2). Viimati tähendatud eeskiri on uus;

c) isik, kes oma tööalal on töötanud või seda tööala õppinud vähemalt kahekordse õppimiseks ettenähtud aja ja on saanud 25-aastaseks enne 1. jaanuari 1939. a., kuigi ta ei ole lõpetanud tööstusõpilaste kooli või seda asendavat kursust ega ole sõlminud õppelepingut (§ 25, lg. 1, p. 3).

Tööliskoda on kogu oma kestvuse ajal olnud ainukeseks töölise vabalt valitud keskasutuseks, kuhu töölised on võinud igal ajal usalduslikult pöörduda nõu ja abi saamiseks, ja seda võimalust on kasutatud ohtrasti.

Hüstitoimetatud „Tööliskoja Teataja“ ergutusel on võidetud juure terve rida uusi tööliskonna tegelasi raudteel, kes silmanähtavalt on arenemas ja oma kasvavaid võimeid rakendavad tööliskumise arendamiseks. Nägematut tööd on koja esindajad teinud mitmesugustes asutustes ja on kaitsnud töölise seisukohti märgukirjades.

Kuidas on antud abi ja töötatud kaasa kohtadel?

Meie raudtee liinitöölised asuvad üle riigi laiali ja seepärast olen püüdnud olla vahemeheks koja ja asjaosaliste töölise vahel, kui minu poole on pöördutud. Kojaga on püüdnud alati olla sidemes Tallinnas ja koja kohapealised esindused on annud oma kaasabi tööliskooosolekute ja teiste küsimuste lahendamiseks.

Missugused raudteelaste huvid on leidnud koja poolt kaitsset?

Raudteelaste palga, puhkuse, korteri j. t. küsimused on leidnud esiletoomist ja propageerimist koja poolt korraldatud üleriiklikel konverentsidel. Samuti on käidud neid küsimusi selgitamas koja esindajate poolt valitusasutustes.

Koja liige A. Saul

Väiksemad juriidilist laadi küsimused on lahendatud koja juriidilise büroo kaastöölisel.

Missugune on raudteelaste kontakt koja-ga? Raudtee liinitöölise vahetööd koja-ga on

Viimati toodud eeskiri muudab seni kehtinud korda.

Soodustusi oskustöölise eksami õiendamisel võib Kutseoskuse Nõukogu anda isikuile, kes ei ole suutnud või soovinud õiendada soodustatud korras meistri eksamit või ilma eksamita määratud tähtjal end meistrina registrida (§ 20 lg. 2—3, eespool vt. 3, f ja g).

Eksami kohta kehtivad korraldused paneb kehtima haridusminister Kutseoskuse Nõukogu ettepanekul, kes kuulab ära vastavate kodade arvamisid. Uuena on tulnud juure eeskiri, et eksamitel arvestatakse esmajoones praktilisi teadmisi ja teises järjekorras teoreetilisi teadmisi (§ 26).

3. Tööstusõpilased.

Tööstusõpilaseks loetakse endiselt algkooli kohuse täitnud isik, kes on astunud õppelepingu põhjal käitise kutseoskuse õppimiseks käesoleva seaduse alla arvatud tööalal. Neil tööaladel ei ole lubatud õppelepingut sõlmimata pidada tööala õppijatena alaealisi (§ 27). Mida tähendab mõiste „tööala õppijatena“, seda seadus lähemalt ei määratle. Õieti tuleb tööala õppijaiks lugeda vormiliselt neid,

kes õpivad õppelepingu alusel. Sel juhul osutub seaduse eeskiri mõtteuks ringiks. Teiselt poolt vaevalt leidub alaealist, kes ka ühtlasi ei õpiks tegelikult oma tööalal. Vaevalt on seadust nii laialt mõeldud. Nähtavasti seadus mõtleb neid juhtumeid, kus alaealine võetakse õppima eeldusel, et temaga õppeleping sõlmitakse, mille aga käitise valdaja tegelikult jätab tegemata. Sel kujul see eeskiri ei ole eriti ulatuslik ja vaevalt selle tegelik rakendamine saabki olla ulatuslik, sest seesugust eeldust on raske tõendada.

Üldiselt on samadeks jäänud eeldused, millel õpilasi võidakse pidada (§ 28 lg. 1). Uuena leidub seaduses eeskiri, et käitise juhataja või õpilast õpetav kutseõigusega isik peab oskama eesti keelt sel määral kui see on vajalik õpilaste õpetamiseks (§ 28 lg. 2). Käitistes, kus õpilaste pidamine on tunnustatud kohuslikuks, peab leiduma õpilaste õpetamiseks küllaldaselt eesti keelt oskajaid kutseoskusega isikuid (§ 28 lg. 3).

Prooviaja kestus, mis enne oli ühe kuni kolme kuu piires, on viidud kahe kuu piiresse (§ 29 lg. 1, p. 4). Töös-

Koja liige E. Heinlaid

üldiselt usalduslik ning tihe. Umbes paarikümmel koosolekul on viibinud ka koja esindaja. Peale linätöölise koosolekute on sidemepidajaks ka „Tööliskoja Teataja“. Peale-

selle peavad linätöölised tihedat sidet oma esindajatega Tööliskojas.

Edaspidise tegevuse suhtes arvab A. Saul, et Tööliskoja järgnev koosseis peaks jätkama juba püstitatud tööliste sotsiaalpoliitiliste nõuete täitmise taotlemist. Koja koosseis ise peaks kujunema tublidest töölisvanematest, kes samaaegselt oleksid ka energilised kutseühinglased.

Tööliskoja autoriteeti tuleks tõsta kõigi võimalike vahenditega, et see omandaks ühiskonnas samasuguse kaalu kui need kodad, kes esindavad tööandjaid ja kapitali.

E. Heinlaid Viljandist: „Edasi sama teed!“

Tööliskoja liige E. Heinlaid Viljandist vastab temale esitatud küsimustele järgmiselt: Tööliskoja tegevuse esimene ajajärg jõuab varsti lõpule. Töölisvanemad seisavad koja uue koosseisu valimise ees. Sel teelahkmel, esimesel verstaapostil, olles küsimine endilt, kas minna edasi kolme aasta eest alatud suunas või otsida teist teed. Sellele küsimusele ei saa olla vaht vastust. Iga teadlik töölisvanem ja kutseühinglane otsustab: „Edasi sama teed!“ See on ka viimase ülerüügilise töölisvanemate ja kutseühingute esindajate konverentsi otsus.

Kui minult küsitakse, mida ma pean Tööliskoja senises tegevuses väärtuslikemaks ja

tusõpilane on kohustatud käima tööstusõpilaste koolis või kursusel, kui kohal, kus toimub tööõppimine, on vastav kursus (§ 36). Õpilane on kohustatud täitma talle antud ülesandeid kuulekalt ja kohusetruult (§ 32). Õppeaeg ei või ületada tööala õppimiseks ettenähtud aega (§ 33). Tööstusõpilasele antakse õigus materjali hinna eest omandada proovitöö (§ 34). Kui õppelepingut prooviaja kestel ei lõpetata, peab käitise valdaja hiljemalt 15 päeva kestel, milline tähtaeg seni puudus, arvates prooviaja lõpppäevast, saatma kutseoskuse ametile registrimiseks õppelepingu (§ 37). Tööstusõpilast ei või rakendada töödele, mis pole seotud käitises tehtavate töödega ega (seni: või) oskuse õppimisega (§ 38). Ära on jäänud kehtivas seaduses sisalduv keeld rakendada tööstusõpilast ilma vastava loata ületunnitööle. Õppekäik testaatraamatusse tuleb senise kolme kuu asemel sisse kanda iga kuu. Juure on tulnud õpilase käitumise hindamine, mida haridusministri poolt antud juhendite järgi teostab tööstusliku kutseoskuse amet või selle esindajad (§ 39). Õpilane minetab senise õiguse

nõuda märkme tegemist testaatraamatusse õppevahekorra lõpetamise kohta.

Muud küsimused tööstusõpilaste õiguste ja kohustuste alal jäävad kehtima senisel kujul.

4. Meistri ja oskustöölise kutseõigused.

Käitiste tegelikelt juhatajailt kutsetunnistuse nõudmise kohustusest võidakse vabastada haridusministri määrusega, arvestades käitise ulatust, asukohta, tööala iseloomu ja teisi asjaolusid (§ 47 lg. 2). Kutsetunnistuse nõudmise otsuse tegemise eel peab Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu ära kuulama vastavate kutsealaste omavalitsuste arvamised (§ 49).

Meistrilt või oskustööliselt, kes ei ole suuteline õpilasi õpetama, võib haridusminister Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu ettepanekul kuni kolmeks aastaks ära võtta õigused tööstusõpilaste õpetamise alal või keelda tegutsemise meistrina või oskustöölisena isikule, kelle tegevus oma kutsealal ei seisa kutseoskuse kõrgusel (§ 52).

Järelevalvet seaduse täitmisel teos-

tähtsaimaks, siis tuleb märkida, et Tööliskoda on siiski, arvestades piiratud võimalusi, teinud palju meie tööliskonna heaks. Kui meil Viljandis 3 aastat tagasi Tööliskojale suhtuti umbusklikult ja arvati, et selle asumisega luuakse üks asjatu ja uus vormiline aparaat juure, siis nüüd suhtuvad Viljandi töölisvanemad ja tööliskond kojale heatahtlikult ja tunnustavad seda oma esindusena.

Tööliskoja abil oleme saanud kohal teha senisest enam selgitustööd, käitiste tööliste koosolekule on saadetud kõnelejaid ja on antud selgitust töötülide puhul, mille tõttu on olnud võimalus palgavõitlusi edukalt jätkata. Kui mõned palgalükkumised pole annud soovitud tulemusi, siis mitte sellepärast, et koda selles siirdi oleks, vaid meie tööliskond on ise veel kutseühinguliselt nõrgalt organiseeritud. Meie kohalik töölisvanemate toimikond hindab kõrgelt koja poolt kirjastatud töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste käsiraamatut, mis on suureks abiks töölisvanemate tegevusele kohtadel.

„Tööliskoja Teataja“ on aidanud luua ühtlust töölislükkumises ja on selgitanud meile üleriigiliselt tööstustöölise olukorda. Tööandjate rünnakuid töölisvanemaile on püütud koja abil tagasi tõrjuda ja kindlustada töölisvanemaile nende seaduslikke õigusi käitises tegutsemisel.

Kui kõik Tööliskoja üritused ja ettepanekud pole seni vajalikel määral vilja kannud,

siis sellepärast, et vastavad asutused pole koja seisukohti arvestanud. Kui töölised ise on vähimalt 75-protsendiliselt organiseeritud kutseühinguisse, siis arvestatakse nende seisukohti ka senisest enam.

Tööliskoda, tegutsedes tööliskonna keskseks, on kolme aasta jooksul näidanud kindlat suunda meie töölislükkumises. Eesti tööliskonna ühtlus ja üksiteisest arusaamine on järjest kasvamas, mis annab ka jõudu ja kindlust koja seisukohtadele. Seni kalevi alla jäänud seadustest oleks tingimata vajaline teostada töölisvanemate seaduse parandamine Tööliskoja seisukohtade kohaselt. Tööliskonna asutused peab kutsuma ellu kõikides käitistes, kus on vähimalt 10 töölise. Teiste esmajärgulise tähtsusega sotsiaalseaduste kehtimapanekuks ja elluviimiseks on vajaline, et tööliskond veel tihedamini oleks liitunud Tööliskojaga.

Kui mõnelt poolt kojale tungitakse kallale ja püütakse tema tegevusele raskusi ette veeretada, siis pole see vääriline tegu nende poolt, kes peaksid kuuluma ise tööliskonna ühisesse perre. Tööliskonna ühtlus ja üksiteisest arusaamine ning sõbralik koostöö on kindlustuseks meie tööliskonna olukorra parandamisele

Töölisvanemate rõhuv enamus kõõb tagasi igasuguse kallale tungi Tööliskojale, tulgu see

tavad edaspidi ka tööinspektorid haridusministri poolt kokkuleppel sotsiaalministriga antud juhendite alusel.

Kõik enne seaduse jõustumist õppinud tööliste kutse omandanud isikud loetakse oskustöölisteks. I. R.

Seaduse prestiiži ja töölistkonna huvide nimel töölistvanemaile kaitset!

Oskar Koplus

Ühegi seaduse täitmises ei ilmne nii palju seaduse rikkumisi kui töökaitse seaduste alal. See on võimalik sellepärast, et järelevalve sel alal ei ole seatud küllalt tugevale alusele. Vähe sellest, et rikutakse seadusi käitises, seda juhtub küllalt ka omavalitsuste ja riigikaitsetes, kes aga peaksid seadusi kindlasti täitma ja austama. Eriti just viimaste revideerimisel ja korralduste tegemisel näivad tööinspektiooni ametnikud olevat kartlikud ja tagasihoidlikud.

Kõige lähemaks töökaitse seaduste järelevalve instantsiks on TKTAS alusel tööliste poolt valitav töölistvanem. Et võida seda ülesannet täita, selleks on talle seadusega ette nähtud teatud õigused ja kaitse-eeskirjad. Kaitse-eeskirjad on aga niivõrd nõrgad ja auklikud, et töösturil on kerge vaev neid purustada või väikese kavaluse tarvitamisel neist mööda minna. Sellega on töölistvanem asetatud tähtsal määral töösturi mõju alla ja töölistvanema tegutsemisvõimalused töökaitse seaduste täitmise järelevalvajana ja tööliste huvide kaitsjana on oluliselt piiratud. Et ülalnimetatud seaduste rikkumisi peagu igas käitises vähemal või suuremal määral esineb, siis

on ka töölistvanemate ja käitise juhtkonna vahekorrad peagu eranditult halvad. Nad satuvad tagakiusamise alla ja otsitakse võimalusi neist vabanemiseks.

Eriti viimasel ajal näib töösturkond olevat alustanud kavakindlat rünnakut töölistvanemate vastu. Järjest kuulduv uusi töölistvanemate õiguste rikkumisi ja nende seadusevastaseid ja kombineeritud vallandamisi. Tihti tekivad selle tagajärjel kohtuprotsessid, mitte aga alati, sest — kust võtta raha, kui palgast on jätkunud vaid hädavajalisima muretsemiseks, äraelamiseks. Rünnakus töölistvanemate vastu paistavad silma esirinnas jöhkramad kujud töösturkonnast, kes on sihiraajad. Sealte kandub see edasi ja järeletegijaist ei ole puudu.

Käesoleval aastal on Tartus säärased öied lopsakalt lahti löönud. Esimesena arvas endale au tegevast töölistvanema A. Jakobsoni seadusevastase vallandamisega nooreohtu trükitehase Kask, „Mareti“ trükikojas, kel töökaitse seaduste suhtes on juba nii mõnigi patt seljataga. Millegipärast aga tööinspektioon on olnud tagasihoidlik selle asutuse suhtes, on seda vaid paaril korral visi-

kust poolt tahes, ega lase määrata kojale teist suunda.

Kui sammume edasi sama teed, mida oleme kolme aasta eest alanud, siis ei ole meil kedagi tarvis karta. Veel kord — edasi sama teed!

„Globuse“ töölistnõukogu sekretäri P. Pihlaka arvamus.

„Globuse“ töölistnõukogu sekretär Paul Pihlak arvab, et töölistvanemate valimisele kaasaaitamiseks on Töölistkojal suured teened. Oma häälekandja kaudu on koda töölisthulkadele suutnud selgitada vanemate valimise vajadust, samuti on töölistvanemate instruktor selleks kaasa aidanud. Rida uusi töölistnõukogusid on ellu kutsutud üle maa. Meiegi käitises puudus töölistnõukogu 1934.—1938. a. Nüüd on see valitud, ja et töölistnõukogu enam arvestataks, selleks peab töölistkond olema üksmeelselt nõukogu selja taga.

Töölistkoja tegevus moodustab töölistharidustöö väga olulise osa. Alatud suunas tuleb koyal ka tulevikus edasi tegutseda ja jätkata kursuste, loengute ja teiste hariduslike ürituste korraldamist. „Töölistkoja Teatajas“ võiks isegi kaalumisele võtta alatise töölistharidusliku nurga asutamise. Tulevikus osutub vajalikeks töölistharidustöö keskendamise.

Viimasel poolaastal on ette tulnud eriti

palju juhtumeid, kus tööandjad püüavad mitmesuguste vahenditega takistada töölistvanemate valimist. Töölistele on avaldatud otsest ja kaudset survet. Töölistkoda on selleks abiorganiks, kes annab valimisteks nõu ja juhiseid.

Töölistvanema kaitse on eriti tähtis just nahatöö alal, kus suvisel vaheajal võib tööandja hõlpsasti käitises tööprotsessi katkestada selleks, et töölistvanemast lahti saada. Sellastele sammudele tuleb energiliselt vastu astuda. Seda ongi seni püütud teha antud võimaluste piires. Töölistvanemate seadus vajab Töölistkoja ettepanekute kohaselt muutmist.

Tööandjailt tuleb nõuda meil kehtivate sotsiaalseaduste täpset täitmist. Töölistnõukogusid ei informeerita sageli käitise asjandest, hoolimata sellest, et tööandjad selleks on kohustatud töölistvanemate seaduse põhjal. Tööliste ühine rimne ja organiseerimine sunnib ka tööandjaid oma kohustusi täitma, mis seadusega neile on asetatud.

Töölistvanemad oma edukaks tegevuseks peavad ise enam koostööd arendama kojaga ja huvituma selle tegevusest.

A. Petrov — „Töölistkoda ja kutseühingud“.

Tagasi vaadates Töölistkoja kolme-aastasele tegevusele on tema tähtsus praegu aru-

teerinud ja üle annud oma korraldused, kuigi on teada, et nimetatud väärnähtusi on jatkunud hoopis rohkem.

Töölisvanema vallandamine tunnistati küll ebaseaduslikuks ja kirjutati ette vallandamine tühistada, edasikaebusel vanem tööinspektor aga tühistas 5. jaoskonna tööinspektori otsuse. Töölisvanem kaebas edasi töökaitseja sotsiaalkindlustuse osakonna direktorile, kes tühistas vanema tööinspektori otsuse. Kes lõpuks õiguse saab, näitab tulevik.

Järgmisena vallandati töölisvanem Tartu Mehaanilises Puutööstuses. See on jälle käitis, kus töötatakse ööd ja päeva ikka ühe ja sama vahetuse töölistega, täieliselt ignoreeritakse töötervishoiu määrusi ja vallandatakse vanemaid ja vähegi julgemaid töölisi, kes julgevad suu avada oma õiguste kaitseks. Töölisvanemale tegi meister kord ettepaneku volitused maha panna, sellega kindlustavat ta endale töökohta, kuna vastasel korral nad vallandavat ta ja pealeselle panevat ta nime musta nimekirja. Töölisvanem ei võtnud sellast ettepanekut vastu. Järgnes see, et töölised nõudsid koosoleku kokkukutsumist, kus päevakorras oli loa andmine töölisvanema lepingu murdmiseks.

Rumalam kui rumal saab sellest aru, et siin ei olnud koosoleku kokkukutsujaks mitte tööliste eneste tahe, vaid see oli tööliste ette dikteeritud ähvarduste ja lubaduste abil. Koosolekul võttis kõigepealt sõna meister Päid, kes süüdistas töölisvanemat terves reas punktides, muuseum ka selles, et töölisvanem käivat liig palju ringi ja ajavat juttu, mistõttu tema töö produktioon olevat nii madal, et käitise majanduse huvidele olevat kahjulik kallist töökohta tema all kinni pidada. Ka takistavat töölisvanem tööliste palga tõusu,

kuna ta segavat end ületundide tegemise vahele. Tegelikult on töölisvanem end seganud küll ainult ületundide sunduse vahele. Meister Päid oma sõnavõtu lõpul esitas koosolekule vastuvõtmiseks resolutsiooni kokkuvõetult järgmise sisuga: „Tartu Mehaanilise Puutööstuse tööliskond, ära kuulanud meister Päidi seletuse töölisvanema E. Paabuti tegevuse kohta, otsustas anda loa töölisvanema Paabuti lepingu murdmiseks.“ Alandlikult hääletati meistri käsu kohaselt, paari töölise vastuseisemisel. Töölisvanem, aru saades, et tema isiku suhtes on tekkinud vastolu töölistega, kuulutas välja koosoleku uue töölisvanema valimiseks. Töölised olid aga niivõrd „küpeks“ tehtud, et koosolekule tuleks neil ei jatkunud enam julgust. „Postimehes“ aga võidurõõmutses sõnum: „Lahtilastud töölisvanem korraldas koosoleku töölisvanema valimiseks... Koosolekule ei ilmunud ühtki töolist... Käitise juhatus tõstis tööliste palka 2 senti tunnis...“ Need kaks senti on antud ainult sellepärast, et töölistel enam võimalust ei oleks oma nõudmiste esitamiseks, ja hiljem on seda kerge juba kahekordselt maha võtta.

Kolmandaks „pärliks“ on Kaltenbergi nahavabrik. Juba kohe töölisvanema valimise järele ilmnisid vaenuavaldused tööliiskonnale: võeti maha ühe tunni tasu nädalapalgast, muudeti lepingud päevapalga alusel tunnipalga alusele, töölisvanema härrade jutule minnes visati ta lihtsalt välja; ähvardati kõiki naistöölisi vallandamisega ja vallandati üksikhaaval naisi kui ka mehi, muuseum ka töölisvanema asetäitja. Vallandatuile anti aga mõista, et see nähtus on ajutine ja et pärastpoole on võimalus jälle töö saamiseks, kui töölisvanemast vaba ollakse. Asemele

saadavam kui koja ellukutsumise ajal. Sõis tegutsesid iseseisvad kutseühingud oma vabalt valitud keskusega — Eestimaa Töölisühingute Kesklüdigaga. Nüüd on Tööliskoda olnud ainuke tööliste esindajate poolt vabalt valitud keskus. Tolleaegne töölisühingute keskliit püüdis kõigiti laasa aidata, et Tööliskoda jääks teadlike töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste juhtida. Peale otsuste ülesannete on meie erakordsetes oludes koyal tulnud tegutseda väga mitmesugustel aladel.

Kas Tööliskoda on tulnud toime temale asetatud ülesannetega, on mul kui koja liikmel raske ütelda, sest otsus võib tulla erapoolik. Igatahes Eesti töölisliikumise ajaloo kirjutaja ei pääse koja tegevusest vaikides mööda ja annab kord sellele objektiivse hinnangu. Sealjuures ei saa jätta märkimata koja osatähtsust meie töölisliikumises. Koyal on tulnud töötada rasketes oludes, kuid sellest hoolimata on püstitatud meie tööliste tänapäeva majanduslike nõudmiste minimaalprogramm.

Tööliskoda on muutunud keskuseks, mille kaudu on õnnestunud kokku kutsuda igal aastal suurearvulise osavõetuga ja hästi õnnestunud töölisvanemate ja kutseühingute esindajate ühised konverentsid, kus väljendust leidsid kogu Eesti tööliskonna õigustatud nõudmised ja ühised seisukohad sotsiaalpolii-

tilistes küsimustes. Need konverentsid on alati annud uut jõudu ja hoogu edaspidiseks tegevuseks. Tööliskoda on püüdnud tõsta tööliskonna iseteadvust ja arendada ühistegevust vastavate koja üldkoosolekute, töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste ühiste koosolekute, kursuste, loengute ja oma häälekandja kaudu.

Mida koda alati kõikjal on rõhutanud, on tööliste organiseerimise vajadus oma kutseühinguisse. Samuti on taotletud kutseühingute vaba ja iseseisvat tegutsemist. Koda on nõudnud praeguse erakorralise olukorra asendamist vabalt valitud kutseühingulise keskusega. Alati on püütud pidada kõige tihedamat kontakti kutseühingutega. Selleks on korraldatud kutseühingutega ühiseid nõupidamisi tähtsamate küsimuste läbiarutamiseks ja ühiste seisukohtade leidmiseks, eriti aga kutseühingute seaduse ja selle ellurakendamise seoses olevate küsimuste arutamiseks.

Teisiti see ei saakski olla, sest koja liikmed on kutseühingute tegelased, kes on teadlikud kutseühingute tähtsusest.

Kui koja tegevuses selle aja jooksul on püütud tekitada teatavat opositsiooni, siis arvan, et see ei ole tingitud koja tegevusega mitterahulolemisest, vaid muist põhjusist. Üleriigilistel konverentsidel ja ka mujal teh-

võeti aga „kindlmaid“ inimesi. Kuna käitise hoone ja transmissioonid on niivõrd hädaohhtlikus seisukorras, et kohati iga minut võib oodata nende selgakukkumist, siis oli tööinspektor juba varem korduvalt sellele tähelepanu juhtinud ja nõudnud puuduste kõrvaldamist. Et sellele ei järgnenud mingit katset puuduste kõrvaldamiseks, ei jäänud tööinspektoril muud üle kui hädaohhtlikumad osakonnad puuduste kõrvaldamiseni sulgeda. See kasutati ära töölisanema-vastaseks agitatsiooniks, seletades, et tema tahab töölistelt võtta teenimisvõimalused ja seepärast sulle käitise. Agaramate käsutajate nõudel kutsuti kokku koosolek, kus taheti peremehele anda vabad käed töölisanemast vabanemiseks. Hääletuse tulemus oli peremehe meelepärane, kuid koosolek ei olnud oma otsustes küllalt vormiline ja seepärast need ei saanud jõustuda. Vahepeal töölised töötasid teistes osakondades ja kõrvaldati ka puudusi, kuid on siiski võimalik, et mõnede osakondade töös tuleb ajutine seisak.

See on praegu töölisanemate-vastase võitluse pilt Tartus. See võtab järjest komplitseerituma kuju, avaliku võitluse kõrval rakendatakse üha rohkem salalikke ja alatuid propagandavõtteid. Häbi tööliskonnale, kus need nähtused leiavad pinda arenemiseks! Kuid olles objektiivne olukorra hindamisel peame tunnistama, et võimatut pole siin midagi. Kui osavalt raha abil tehtud propagandaga on suudetud võita suured maalalad miljoniliste inim arvudega, mis suuri raskesti võiks eneses sisaldada siis mõnekümnepealise käitise tööliskonna eksiteele viimine? Praegune olukord oma kitsendavate seadustega töölise organisatsioonide ja nende olukorra parandamise alal ei paku suuri võima-

lusi töölisanemale. Selle tõttu võib töölise hulgas tekkida ükskõiksus töölisanema suhtes ja see kasutatakse ära võitluses nende vastu. Seda võimaldab arusaamise ja ühtekuuluvuse puudus!

Töölised ärgu kuulaku laimu ja halvustavaid märkmeid nende eneste poolt valitud usaldusmehe, töölisanema, kohta peremeeste ja nende käsilaste, meistrite jne., poolt ja ärgu suhtugu neile viimaste ettepanekute kohaselt. Töölisanem, kes on valitud töölise eneste hulgast, on tööliste seast parim ja teadlikem. Halvustades töölisanemat veel rohkem halvustatakse töölisi! Võitlus töölisanema vastu on võitlus töölise eneste õiguste vastu.

Töölisanemad aga ei tohi kaotada oma valijatega kontakti. Nad on tunnistanud teadlikumaks ja võimelisemaks oma käitiste töölisi juhtima. Nad peavad kandma ka vastutust selles, mis teeb nende tööliskond. Igale väärnähitusele tuleb võimalikult juba selle ees kindlalt ja asjatundlikult vastu astuda. Ärgu hoitagu sääraseid asju ainult enda teada, peetagu nõu teiste töölisanematega, küsitagu nõu Tööliskoja ja oma kutseühingult, sest see võitlus ei ole ainult võitlus töölisanema isiku vastu, vaid on võitlus töölisanemate instituudi vastu — kogu tööliskonna ja ta õiguste vastu!

Kõige selle juures ei või aga ka riigivõim jääda külmalt pealtvaatajaks. Töölise tervise ja ta tööjõu kaitseks on loodud töökaitseasutused, see on rahva suure ja väärtusliku osa — inimeste, kes oma käte tööga ehitavad üles kogu riigi majanduse — kaitseks. Nende seaduste otseseiks järelevalvajaiks on seatud töölisanemad. Seega töölisanem täidab teataval määral riiklikke ülesandeid. Et neid

tud ettepanekuist ja sõnavõttudest pole olnud kuulda, et teisiarvujate seisukohad läheksid lahku koja põhimõteteltest seisukohadest või üldtegevusest. Vastavõtteid jutt on olnud peamiselt mõne üksiku juhu üle kõnelemine või mõne asjaolu võõrrii tõlgitsemine. Isegi opositsiooni juhtivad tegelased on tõendanud, et neil ei ole midagi koja tegevuse vastu, vaid üksikute isikute vastu.

Lõpuks pean tähendama, et Tööliskoda oma tegevuses on piüdnud haarata kõigi töölise erihuve. Omavalitsuse töölise pean tähendama, et koda on tegelnud ka omavalitsuse töölise eluliste küsimustega ja on nende olukorra parandamisele kaasa aidanud. Käesoleval juhul võib tuletada meele 1938. a. konverentsil vastuõetud otsuseid ja „Tööliskoja Teatajas“ avaldatud kirjutusi omavalitsuste töölise kohta. Samuti on oldud alati abiks omavalitsuse käitiste töölisanematele mitmesuguste küsimuste lahendamisel.

O. Kopluse, Tartu „Ilutruki“ töölisanema seisukohti. Missugune on Tööliskoja vaim?

Tartu „Ilutruki“ töölisanem O. Koplus, kes on koja rev.-kom. ja Tartu esinduse esimees, vastab toimetuse poolt esitatud küsimusele, et mõte Tööliskoja ellukutsumiseks ei kerkinud üles töölise eneste hulgast. Organiseeritud tööliskond oli alguses koguni Tööliskoja vas-

tu. Kui Tööliskoja asutamine seadusega murdus tõsiasi, siis organiseeritud tööliskond otsustas saata Tööliskoja koosseisu ainult äraproovitud ja täiesti usaldatavad töölised. Esimeste valimiste korraldajaks oli tolleaegne Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi juhatus. Tööliskoja esimestel valimistel läks kutseühingute keskuse nimelise läbi, kuna kaunlike töölise organisatsioon „Rahvuslik Töölüü“ jäi vähemusse. Tööliskond saatis kutseühinglased kotta selleks, et need peaksid pühaks vabakutseühingute kõrget ideaali. Tööliskojalt ei loodetud algul kuigi palju. Arvati, et kui koda on kutseühinglaste käes, siis ei tehta koja midagi halba. Neid, kes koja suhtes suuri lootusi hellitasid, oli hoopis vähe ja nähtavasti nad ei tunnud tõelist olukorda ega koja tegutsemise piire ning võimalusi.

Koja esimese koosseisu eluea lõpule jõudes tuleb küsida, kas kojale pandud lootused on läinud täide. Piüüdes erapooletult sellele küsimusele vastata tuleb tunnustada, et koja tegevuses pole põhjust tunda pettumust. Tööliskojalt pole ju võimalik olemasolevates tegutsemise piirides saata korda suuri tegusid tööliskonna olukorra parandamiseks, kuid asjalikult olukorda hinnates ei saa vist keegi ütelda, et koja tegevus oleks toonud halba. Kui Tööliskoda sellasel kujul poleks olnud,

ülesandeid edukalt teostada, selleks peab olema ka vastavaid võimalusi, kõigepealt aga küllaldane kaitse. Kui me ka kõrvale jätkasime tööliste huvid, siis juba seaduse ja seaduseandja prestiiži pärast on see tarviline. Ei ole kusagil mujal säärast olukorda, kus seaduste järelevalvaja on vallandatav nende poolt, kelle üle ta teostab kontrolli seaduse täitmises. Analoogilisel juhul peaksid ka vangivalvurid olema vallandatavad vangide poolt, piirivalvur salakaubavedajate, politseinik kurjategijate, aktsiisiametnik viinavabrikandi poolt jne. jne. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadus tuleb muuta nii, et töölisvanemat ei oleks teisiti võimalik vallandada kui kohtuotsusega. Töösturil on raha ja töösturil on võimalus oma õigust raha abil ka kohtu kaudu nõutada. Töölisel

seada aga ei ole, ja kui tööline oma õigust peab raha eest lunastama, siis ta jääb viimase puudusel sellest lihtsalt ilma. See on teise sõnaga: kel raha, sel õigus!

See lahendab ka selle häbiväärse olukorra, kus peremees ähvarduste, lubaduste ja raha abil töölistel enestel laseb töölisvanema maha hääletada. Kui aga ka töölised mõnes kohas peaksid tulema seletama, et töölisvanem oli tõesti närune mees ja et ainult sellepärast oli tarvis teda maha hääletada, siis teadku nad, et ka see ei ole kord! Kui ta oli mees valimiste ajal, siis ta on mees ka oma volitusi pidama, ja kui valiti närukael, eks siis valijad ise pea ka selle all kannatama, et järgmistel valimistel oleks rohkem huvi valida ainult seda, kes on tõesti mees.

Vanade tööliste küsimus Ameerikas ja meil

J. Mikhelson

Vanade tööliste tööprotsessis hoidmise küsimus on muutunud põnevaimaks päevaküsimuseks paljudes tööstusmaades. Ameerika Ühendriikide president Roosevelt pöördus üleskutsega tööandjate, kutseühingute ja ajakirjanduse poole, et need omalt poolt toetaksid ülemaalist propagandat vanade tööliste teenistuses pidamiseks. Vanade tööliste all mõistetakse Ameerikas

rikas üle 40-aastasi töölisi. Äärmiselt arenenud ja pingutava töötõttu arvatakse, et üle 40-aastane tööline ei kõlba enam tööprotsessi.

President Roosevelt võtab oma üleskutse aluseks Ameerika tööministri poolt moodustatud asjatundjate komitee aruande, mille järgi pole praegu valitsev üldine arvamine, et üle 40-aastasi töölisi ei või enam tööle

siis oleks tööliste seisukord mõneski asjas olnud halvem. Mõnigi tagasikiskumine ja tööliste olukorra halvendamine on suudetud ära hoida ja kohati on saavutatud teatavat edugi.

See vaim, mis Tööliskojas on kolme aasta kestes valitsenud, on tööliste eneste vaim, see on vabakutseühinguline vaim, mida on kantud edasi tööliste keskele sadadel tööliste koosolekutel, töölisvanemate ja kutseühingute ühistel koosolekutel ja töölisvanemate konverentsidel.

Seda vaimu on kantud rügivõimu ette paljudes märgukirjades, ettepanekutes, seisukohades ja nõudmistes. Seda vaimu on toodud avalikkuse ette ka Tööliskoja esindajate sõnavõttudes ja ettepanekutes Rüginõukogus, Rügi Majandusnõukogus, Töötülide Lahendamise Komisjonis, Rahvuskogus jne. — ühe sõnaga, igal pool, kus on olnud võimalust oma esindajate kaudu tööliste arvamisil esile tuua. Seda vaimu on kannud ka „Tööliskoja Teataja“. Nõudmised on esitatud, ja kui neid pole suudetud täide viia, siis vastutus selle eest ei lasu Tööliskojal, vaid neil, kellest oleneb nende täitmine. Tööliskond vajab oma nõudmiste teostamiseks organiseeritud jõudu.

Tööliskoja tegevuses tuleb hinnata just suurt selgitavat ja ettevalmistavat tööd, mis on tehtud tööliskonnas seaduste ja tööliste õiguste seletamise alal. Eriti tuleb hinnata Tööliskoja tegevust 8-tunnise tööpäeva kaitse, mis põhjustas vähimalt selle seaduse halvendamise päevakorralt äravõtmise. Osalt on koyal tulnud tegutseda ka kutseühingute keskusena, korraldades ühiseid nõupidamisi kutseühingute ja töölisvanemate vahel seisukohade ühtlustamiseks. Samal ajal pole Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdu praegune juhatatus saavutanud tööliskonnas täit usaldust.

Mis puutub suhetesse Tööliskoja ja kutseühingute vahel, siis tuleb trikitööliste organisatsiooni seisukohast toonitada, et meie vahel ei ole olnud mingisuguseid lahkuminekuid, kuna kogu aeg on arvestatud mõlema organisatsiooni tegevuse piire ja võimalusi. Tööliskoda on alati meie küsimustes kaasa aidanud, näpalju kui võimalik, olgu siis ajalehtede hommikuse ilmumise vastu võitlemisel seoses öötöö vastu võitlemisega või töötüldes ning teistes küsimustes.

Koda pole rohkem suutnud teha kui tal on olnud võimalik, ja koda on tulnud töölistel säilitada kui oma vabalt valitud keskust, ilma et oleks laskunud süürasesse taktikasse, mis oleks annud põhjust Tööliskoja vabale isetegevusele vahelesegamiseks rügivõimu poolt.

võtta, sugugi põhjendatud. Aruandes väidetakse, et töölise enneaegne väljalülitamine era- või ka avalikust teenistusest on kõikidest seisukohtadest lähtudes lubamatu.

Seda küsimust uuriv asjatundjate komitee koosnes kuuest tööandjate ja kuuest töölise esindajast ning seitsmest erapooletust liikmest. Komitee väidab, et kuna tavaliselt kaua töötanud töölise tööolud kõrgema vanaduse juures muutuvad soodsamaks, siis tööpuuduse esinemisel tuleb ette suuri raskusi vanemate töölise töötsemisel. Olukorra selgitamiseks tuuakse ette, et tööpuuduse ulatuse uurimused 1937. a. kohta näitavad, et tööpuudus oli vanemate töölise keskel tunduvalt suurem kui nooremate keskel, mis vastab ka avalike ja eratöövahetalitusbüroode tähelepanekuile. Samuti näitavad andmed, et avalikult tööpuuduse vastu kindlustatud ja toetatud töölise hulgast on need töölised keskmiselt 10 aastat teistest nooremad, kes saavad uuesti tööd eraettevõtjate juures. Sellega muutub tööpuudus pikemaajaliseks just vanemate töölise hulgas, kuigi neil on sageli suuremad perekondlikud kohustused kui noorematel töölistel.

Kasutada olevad andmed tööjõudluse ja õnnetusjuhtumite, haiguste, pensionide ja teiste kulude kohta näitavad vaevalt mingit kindlat sõltuvust vanaduse ja palkade vahel. Üle 40-aastaste töölise raskused uue töökoha leidmises põhinevad komitee arvates peamiselt 3 teguril: praegusel tööpuuduse olukorral, tööandjate eelarvamistel selles küsimuses ja lõpuks töötajate eneste puudulikul eneseusaldusel.

Eelnimetatud puuduste kõrvaldamiseks teeb komitee terve rea ettepanekuid. Kuigi praegu on avalikus teenistuses olevate vanemate töölise arv suurem kui eraettevõttele, tuleb siiski vanuse piiri määravad eeskirjad kõr-

valdada avalikku teenistusse astumisel, välja arvatud juhtumid, kui tööiseloorm nõuab erilist füüsilist jõudu ja vastupidavust. Eraettevõtete juhte kutsutakse üles lähemalt kaaluma, kuivõrd praegused vanuse piirid uute töölise palkamisel on tõesti asjalikult põhjendatud ja missugused kohased võimalused on vanemate töölise tööle paigutamisel. Sama probleemi, mida juba osalt on püütud lahendada ka kollektiivlepingute sõlmimisel, tuleb kutseühinguil edaspidises tegevuses eriti silmas pidada ja katsuda kollektiivlepinguisse võtta vastavaid punkte, mis kohustaksid tööandjaid vanematele töölisele tööd andma.

Lõpuks peaksid vastavad võimud tähelepanu pöörama keskealistele töölisele kohaste tegevusalade leidmiseks ja töökohtade vahetalitusel eriti silmas pidama töölise oskust, kogemusi ja kõlvulisust keskealiste töölise hulgas.

Viimase kümne aasta jooksul on sama küsimus Eestiski teravalt päevakorrale kerkinud. Kõik suuremad ja vanemad käitised püüavad, mitmesuguseid ettekäändeid kasutades, oma vanematest töölisest vabaneda, kuigi töölised veel on oma ülesandeile täiesti kõlvulised. Meil tuleks vanemate töölise vallandamistele panna piir. Pealeselle on ikkagi võimalik osa vanu töölisi teisele, nende võimetele vastavale, alale ümber paigutada. Sellest võimalusest aga püüavad meie tööandjad loobuda, kuna kardetakse, et vanemate töölisega tuleb hiljem sekeldusi ja neile tuleb hakata maksuma vabatahtlikku pensioni.

Tööliskoda on vanemate töölise vallandamiste piiramist käsitletud oma koosolekuil ja on esitanud ühtlasi sellekohaseid märgukirju valitsusasutustele, kuid meil pole see küsimus kõrgemal pool nihkuma hakanud. Meilgi tuleks mõjutada tööandjaid vallandamiste piiramiseks enam kui seni seda on tehtud.

Töölise hinge jahil

Leopold Konga

Moodne tööstus vajab püsivat ja head tööliste kaadrit ja püüab seda iga hinna eest käitisega siduda. Vastavad uurimused, mida toimetas Hoover, näitavad tööstuste kahjude suurust, mis tekivad liikuva inimmaterjali tõttu. Tööstused vahelduva tööliskonnaga omasid vähema relatiivse toodangu.

Üks vene organisaator, N. A. Vitke, võrdleb tihti vahelduva tööliskonnaga käitist treipingiga, mil iga päev vahetatakse kandvaid osi — kumbki ei suuda sel puhul end kunagi „sisse töötada“.

Nende tõsiasjadega seoses tõuseb päevakorrale küsimus, kuidas töölisi pidevalt siduda käitisega, tekib n.-ö. jaht töölisingedele. Taylor hakkab esimesena tegelema töölisele kui inimesega, kuigi tema uurimused piirduvad peamiselt inimeste lihaste jõu ja väsimuse probleemidega. H. Ford asub asjale lähemale. Tema püüab oma tööliste huvi kogu käitise toodangu ja käigu vastu tõsta seega, et ta tõstab palku ja võimaldab oma töölistel astuda osatähtedega tööstuse osanikuks. Üha enam tööandjais süveneb arusaamine, et ainult oma töövõtjate õige kohtlemisega võib mõjutada nende hingelisi omadusi suunas, mis oleks kasulik käitise heakäigule.

O. Tead ja Metcalf defineerivad juhtimistegevust kui suhete korraldamise ja koordineerimise kogumit igas organisatsioonis, eesmärgiga saavutada maksimaalset tulemust minimaalse jõukulutuse juures ja eriti tööliste huvide heaolu silmaspidamisel.

Nii leiutatakse käitises „inimene“ ja asutakse uurima ta hingelisi omadusi, et neid juhtida sääraselt, et inimene tahtlikult annaks käitisele oma parima. Selleks otstarbeks asutatakse kõikjal, ja ka rahvusvahelises ulatuses, vastavaid uurimusi teostavaid asutusi.

Inimeste kohtlemise probleem koosneb kahest peaküsimusest: 1) kuidas suhtuda kaasinimestele, et vältida arusaamatusi ja võimaldada rahulikku koostööd ja 2) missuguste vahenditega ma suudan mõjutada kaasinimesi talitama vastavalt minu tahtele. Tööstustes võiks küsida, kuidas rakendada tööliste võimeid vabatahtlikult tööstuse huvides.

Abinõud selle sihi saavutamiseks oleksid ka kahesugused: kaudsed ja otsesed. Esimeste hulka kuuluvad need, mis käsitlevad majanduslikke ja hingelisi olukordi, paremaid töö- ja elutingimusi, et nende abil saavutada paremaid töötulemusi, teise liiki kuuluvad puht-hingelised tegurid: loogilised ja asjalikud väited, korralikud ja otstarbekad käsklused jne.

Kui vanasti valitses arvamine, et tööline, teenides hästi, kaotab huvi töö vastu, siis nüüd ollakse vastupidisel arvamisel. On aru saadud, et kartus nälja eest ei soodusta sellaselt töötulemusi kui tahe saavutada majanduslikku hüvangu. See asjaolu andis tõuke hoolekande väljaarendamisele. Selles suunas on püütud nii mõndki ellu kutsuda, mis

kindlasti ei ole tuletatud ainult puht-inimarmastusest ja tervishoidlikest kaalutlustest.

Esimeses järjekorras suunatakse tähelepanu tööliste elamuile, soetades neid tööstuse lähimas ümbruses ja andes neid tööliste kasutamiseks soodsamail tingimustel, et seega siduda tööliskonda käitisega. Asutatakse igasuguseid kursusi ja töölisklubisid, et oleks võimalik pidevalt teostada järelevalvet tööliskonna meelsuse järele ka väljaspool käitist ja võimaluste piires mõjutada seda tööandjale soovitud suunas. Eriti teretulnuiks tööandjaile selles suhtes osutuvad igasugused noorte n.-n. kristlikud ühingud, kus arendatakse keha, kuid ei unustata ka vaimu, ja seda just tööandjate soovidele vastavalt, sest tavaliselt nende klubide juhatajaks on isikud, kes saavad palka tööandjalt.

Suuremad käitised, kus on töö palju naisi, näiteks saapatööstus Bata, asutavad endi juures eeskujulikke lasteaedu kogenud lastehoidjate juhtimisel. On ju loomulik, et ema, kes ei ole mures oma lapse pärast, võib palju enam tähelepanu pöörda oma tööle ja saavutada paremaid töötulemusi. Prantsusmaal, Inglismaal, Ameerikas, Saksamaal ja teistes maades on käitiste poolt palgatud n.-n. „käitise hooldajad“. Nende ülesandeks on luua tihedad sidet käitise ja tööliste kodude vahel.

Pahatihti töölisperekonna emad ei oska oma kodu väljaminekuid kooskõlastada mehe väheste sissetulekutega. Siin tuleb appi „käitise hooldaja“. Ta õpetab kokkuhoidu, korraldab keedukursusi, laste eest hoolitsemist jne. Selle tegevuse juures tekib muidugi teatav usalduse õhkkond „käitise hooldaja“ ja pereemanda vahel. Esimesele usaldatakse igasuguseid puht-perekondlikke asju lahendada ja pereema satub „käitise hooldaja“ mõju alla, mida ta omakorda kannab edasi oma mehele — käitise töölisele. Mõningais mais, kus ei ole töölisnõukogusid ega töölisvanemaid, täidab „käitise hooldaja“ vahemehe ülesandeid tööandja ja tööliskonna vahel, sest tema on ju ka ainult teenistuses olev isik ja tema ettepanekuile suhtub tööliskond suurema usaldusega kui otse tööandja omadele.

Mis puutub tervishoidu ja tööõnnetuste vältimisse, siis siin ettevõetud parandused ja uuendused on ka tingitud peamiselt majanduslikest kaalutlustest, aga mitte puht-inimarmastusest.

Riiklikud asutused aja jooksul tõmbusid tagasi hoolitsemisest õnnetusjuhtumi läbi surmasaanud tööliste perekondade eest ja hakkasid nõudma tööandjalt õnnetusjuhtumite läbi tekkinud kahjude tasumist.

Kui aga tekkisid vastavad kindlustusseltsid ja võtsid enda peale õnnetusjuhtumite vastu kindlustuse, siis hakkasid nad ka omakorda selle järele valvama, et oleksid tarvitusele võetud kõik võimalikud abinõud nende

vältimiseks. Ja nii näeme, et uued käitised muutuvad üha enam tervishoidlikumaiks, avaramaiks ja tolmuvabamaiks, seda enam, et vastavad uurimused näitavad, et korralikud ruumid on käitise toodangule väga olulise tähtsusega. Näiteks Wernon kinnitab, et korralik ventilatsioon tõstab toodangut 12% võrra. On tekkinud omaette readus, mis käsitleb käitiste ruumide valgustamise küsimust.

Tööliskonna sportlikku vaimu või igale inimesele omast võistlusindu püütakse kasutada tööõnnetuste vältimiseks, luues n.-n. „julgeoleku-“ ehk „kaitse ennast-“komiteed, kus pidevalt jälgitakse tööõnnetuste iseloomu ja arvu käitise üksikutes osakondades ja osakondi varustatakse lippudega, mis püsivad mastis seni, kui osakonnas õnnetusi ei ole, ja võetakse maha niipea kui õnnetus on aset leidnud. Sama võistlustahet rakendatakse töötulemuste tõstmiseks sel teel, et vähem virgad töölisel paigutatakse paremate töölistega ühte gruppi. Viimane küsimus kuulub aga juba ratsionaliseerimise valdkonda. On tähele pandud, et näiteks sellastel töödel, nagu pakkimine jne., on töötulemused palju suuremad, kui tööliste võimaldatakse selleks otstarbeks vastavate uurimuste najal väljatöötatud istmete kasutamist.

Kus töö iseloom lubab, korraldatakse töö ajal ettelugemisi ja grammofoni- või raadioettekandeid. Isegi peetakse töökodades lemmikloomo: kasse ja koeri. Seda kõike selleks, et töötegemist teha mugavamaks ja kodusemaks. Seoses ratsionaliseerimisega muudetakse ka tasunormid ja maksumoodused, ja nimelt selles mõttes, et töölisel oleks võimalus „must valgel“ palgaramatus jälgida oma tööpinge tulemusi n.-n. „Bedaux“ süsteemi alusel. On võetud tarvitusele moodus, kus tööliste võimaldatakse töötasuna saadud osatähtedega asuda käitise osanikuks: Fordi juures olevat 1/2 kõigist osatähtedest tema teenistuses olevate isikute käes.

Kokkuvõetult võiks kõiki neid üritusi nimetada püüdeiks rakendada käitise huvides tööle mitte ainult tööliste käed, vaid ka ta vaim ja hea tahe.

Kuivõrd see kõik on tulemusi annud? Tähelepanelik vaatleja võib moodsaimas käitises, kus on täidetud kõik mõeldavad tervishoiulised nõuded ja ka töö on mugandatud kõigi ratsionaliseerimise eeskirjade järgi, siiski nentida, et töölistel ei näita eriti lõbusat ja rahulolevat nägu! Näib, et hoolimata kõigist reformidest tööandjate ja töövõtjate omavahelised suhted meenutavad siiski veel neid „õndsaid aegu“, kus olid „härjad ja orjad“, ja kui ongi midagi muutunud, siis ainult väliselt. Tööandjad tunnevad seda väga hästi ja tihti kuulub neilt väljendust, et töölisel olevat „palgalised vaenlased“.

Millest see olukord on siis tingitud? Esiteks töölisel saavad liig hästi aru, et kõik need mugandamised ja nende eest hoolitsemine pole mitte tuletatud inimarmastusest ega ole see siiras, vaid toimub käitise ja selle omaniku huvides. Teiseks. tööstuse omanikust või juhatajast kui isikust on ja jääb ikka ettekujuvus kui „führerist“ ja töölistel on määratud ja peab leppima vähetatava ja üksluisema tegevusega, ilma väljavaadeteta edasijõudmiseks. Kolmandaks, kui tööandja päritud valitsemishimu ei ole kuigi tunduvalt vähenenud, siis masside allaheitlikkus on peaaegu täiesti kadumas.

Siiski ei tule eespool käsitletud vahendeid täieliselt eitada. Tööliskonna olukorra parandamise ettepanekud ja püüded, tulgu need kust tahes, on ikkagi teretulnud. Ainuke, mida peab toonitama, on see, et niipea kui sellaseid katseid ja ettepanekuid tööandjate poolt tehakse, siis tuleb neist kinni hakata ja kõigest jõust ja pidevalt hoida algatust ja juhtivat osa töölistel käes. Ainult sel juhul on võimalus saavutada neist kasu töölistele ja takistada soovimatute püüete teostamist.

Tööliskoja tegevusearuanne 1938/39. a.

1. Uuriv tegevus.

a) Tööturu ja tööliste olukorra selgitamiseks on korraldatud 4 korda ankeet töölistevanemaile ja valijameestele kolmekuiste perioodide kohta. Ankeedi tulemused läbitöötatud kujul on avaldatud „Tööliskoja Teatajas“.

b) On pidevalt jälgitud konjunktuuri ja tööstuse kandevõime kujunemist ning selgitatud palgaolude parandamise võimalusi.

2. Ettepanekud tööliste vajaduste kohta.

a) Koja poolt on Vabariigi Valitsusele, peaministrile, ministerruumidele ja muudele asutustele esitatud ettepanekuid ja seisukohti järgmistele küsimustele kohta: 1) R. Koppelmani seadusevastane vallandamine A/S. A. M. Lutheri käitises, 2) Õppinud tööliste ja meistrite ettevalmistamise korraldamine, 3) Sadamatööliste registreerimise määruse täitmine, 4) Tulumaksuvaba tulu alammäär suurendamine, 5) Töötülide lahendamise seaduse muutmine, 6) Vanade tööliste kaitse vallandamise

vastu, 7) Vasesüga- ja trükikodade arvamine MÕT seaduse alla, 8) Koja esindus Väliskaubanduse Komitees, 9) Kutseühingute normaalpõhikirjad, 10) Telgede arvu tõstmine A/S. Balti Puuvillavabrikus ja A/S. Rauaniidis, 11) Öötöö keelmine trükikodades, 12) Koja esindus vineeritööstuse uurimise komisjonis, 13) Töölisorganisatsioonide esindajate osavõtu taotlemine kutseühingute seaduse rakendamisse puutuvate küsimuste otsustamisest Sotsiaalministeeriumis, 14) Ratsionaliseerimise arstliku kontrolli korraldamine, eriti A/S. Balti Puuvillavabrikus, 15) Kopli Rahvamaja kasutamise võimaldamine töölisorganisatsioonidele, 16) Korteri kriisi lahendamine, 17) Töölisvanemate vallandamise tõkestamine, 18) Pühapäevatöö keeld juuksetööstuses, 19) Haignuskindlustuse ümberkorraldamine, 20) Liht-, ehitus- ja sadamatööliste keskmiste palkade korrigeerimine, 21) Puuduste kõrvaldamine korteritüüride statistika alal, 22) Ratsionaliseerimise kooskõlastamine tööturu nõuetega,

23) Tööpuuduse lahendamine Sindis, 24) Tööstuse netotoodangu statistika avaldamine j. m. Mitme küsimuse kohta pöördui korduvalt mär-gukirjadega vastavate asutuste poole.

Osalisi tulemusi on saavutatud 6 küsi-muses.

b) On püütud pidevalt jälgida ning kiirendada eriti järgmiste küsimuste läbitööta-mist ja vastavate kavade valmimist riigiasu-tustes: 1) vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine, 2) palgalise puhkeaja seaduse parandamine, 3) korterikriisi lahendamine, 4) kutseühingute seaduse ellurakendamine.

c) Tööinspektsiooni ja Sotsiaalministeer-iumi tähelepanu on juhitud töökaitsese sead-uste rikkumistele, eriti tööstuslike käitiste tööiskonna asutuste seaduse alal.

d) Sotsiaalministeeriumile esitati vastused Rahvusvahelise Tööküsimuste komisjoni küsimuslehtedele; üldise tööaja lühendamise kohta tööstuses, kaubanduses ja büroodes, tänaval liikuvate sõidukite juhtide tööaja kestvuse ja puhkeaja reglementatsiooni kohta ning tehnilise ja kut-selise hariduse ja tööõppimise kohta.

3. Arvamised seaduste ja määruste eelnõude kohta ja koja seaduseandlikud algatused.

a) Koda võttis seisukoha temale esitatud järgmiste seaduste ja määruste eelnõude kohta: 1) Ehitustööde käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoitu määрус, 2) Töös-tusõpilaste koolide tunnikavad, 3) Ratsionali-seerimise Komitee seaduseelnõud, 4) Tööstus-ettevõtete töötavate tööliste ja teenijate laste-abiraha seaduseelnõu, 5) Seltskondlikes huvi-des elanike igapäevaste tarviduste rahulda-miseks pühadel ja pühapäevadel lubatud tööde nimekirja täiendamine, 6) Määрус haridus-like ja eeltingimuste kohta tööstusõpilaseks saamiseks, 7) Tööküsimuste komisjoni määрус, 8) Linakaubanduse korraldamise seadus.

b) Koda tegi vastavatele asutustele tea-tavaks oma seisukohad järgmiste, temale esi-tamata jäänud, eelnõude kohta: 1) Tööstus-like käitiste tööaja seaduse muutmise, 2) Tööstuslike käitiste töövõtjaskonna elukor-teritega varustamise seadus.

c) Koda koostas töötülide lahendamise seaduse muutmise ettepanekud kutseühingute seisukohtade alusel.

d) Tööstusliku kutseoskuse seaduseelnõu arutamise puhul Riigikogus oli koda kontak-tis vastavate komisjonidega, püüdes kaitssta oma seisukohti.

4. Esindus.

a) Koda esindajad tegutsesid järgmistes asutustes: 1) Riiginõukogu — J. Kurvits, 2) Töötülide Lahendamise Komisjon — J. Kurvits (kuni 31. V 38. a.), I. Rebane (kuni 15. sept. 1938. a.), L. Metslang (alates 1. okt. 1939. a.), R. Koppelman (alates 1. juunist 1938. a.), A. Renning, A. Petrov, asemikud H. Ausmees ja E. Petree; 3) Tariifinõukogu — I. Rebane (kuni 15. sept. 1938. a.), A. Offenbach (alates 1. okt. 1938. a.), 4) Rati-onaliseerimise Komitee — I. Rebane (kuni 1938. a. lõpuni), 5) Tööturu komisjon — A. Renning, 6) Eesti Panga nõukogu — R. Käsper, 7) Sihtasutus „Tartu kutseesin-

duste kodu“ — A. Pank ja K. Offril, 8) Kon-junktuurinstituut — A. Renning, 9) Kars-kusnõukogu — O. Mander, H. Iskiüll, 10) Vi-neeritööstuse uurimise komisjon — A. Pet-rov, 11) Raamatunäda nõukogu — A. Ren-ning.

Pealeselle oli Eesti tööliste esindajaks rahvusvahelisel XXIV töökonverentsil Genfis 1938. a. nimetatud koja ettepanekul L. Jo-hanson.

b) Koda jätkab esinduse taotlemist siht-asutuses „Tallinna Rahvamaja“.

5. Haridus- ja selgitustöö.

a) Korraldati kursusi: 1) Tallinnas töölis-vanemaile ja kutseühinglasile tööõiguse, töö-lisvanemate õiguste ja ülesannete, kutseühin-guliste küsimuste, sotsiaalkindlustuse ja muu-de küsimuste alal 14. sept. — 30. det. m. a. 29 loengut à 1—2 tundi. Lisaks nimetatud kursusele korraldati 10. veebr. kuni 31. märtsi-ni s. a. töölisvanemaile ja kutseühinglasile veel 11 täiendavat loengut sotsiaalpoliitiliste, majanduslike ja üldteaduslike küsimuste alal.

2) Provintsis korraldati töölisvanemaile j. t. lühemaajalisi 6—14 loenguga kursusi ülalnimetatud küsimuste alal: Tartus, Nar-vas, Sindis, Kundas, Tüiril, Kehras ja Turbas.

b) Korraldati loenguid tähtsamate töölis-küsimuste üle: 1) Riigi Ringhäälingus 7, 2) Kopli Rahvamajas 5.

c) Ühistegevuskursus (vt. allpool).

6. Ühistegevus tööliste keskel.

Koda on arendanud tööliste keskel ühis-tegelist selgitustööd instruktori ja usaldus-meeste kaudu.

Selles töös on kaasa löönud paljud töölis-vanemad ja eriti viimasel ajal ka osa kutse-ühinguid. Mõnes kutseühingus on ellu kutsu-tud vastavad ühistegevusringid.

Käitistes ja organisatsioonides toimunud tööliste koosolekuil nii Tallinnas kui ka väl-jaspool Tallinna on instruktorkäimud kõnele-mas 18 juhul, kusjuures kuulajate koguarv on olnud ümarguselt 3000. Pealeselle on inst-ruktor esinenud rea loengutega töölisvanemate ja ühistegevusussaldusmeeste kursustel ning kahel juhul Riigi Ringhäälingus.

Tarbijateühingute juhtivate tegelaste ette-valmistamiseks on korraldatud erikursus, millest võttis osa umbes 50 aktiivsemat usaldus-meest.

Loenguil käsitleti peamiselt tarbijateühin-gute majandamisega seoses olevaid küsimusi, nagu kulud, tulud, bilanss, kontroll, revisjon jne.

Usaldusmeeste silmaringi laiendamiseks korraldati möödunud suvel ekskursioon Lõu-na-Eestisse, millest oli osavõtjaid 28 käitiseist ja 4 kutseühingust kokku 52 inimest, nendest 22 töölisvanemat.

Instruktori poolt on koostatud usaldus-meestele, töölisvanemaile ja kutseühingule vastavaid üleskutseid ja ringkirju ning on avaldatud erialalisi kirjutusi „Töölisvoja Tea-tajas“ ja ajalehtedes.

Vastastikuse informatsiooni saamiseks on korraldatud pidevalt usaldusmeeste koosole-kuid ja eriotstarbelisi ankeete.

Senise selgitustöö tulemusena võib nüüd märkida tööliskonna aktiivsuse tõusu ka tarbijateühingute juhtimise alal.

Möödunud suvevaheajaga võimaldati instruktorigil kasutada oma teadmiste täiendamiseks, kusjuures ta ETK toetusel teostas 2-nädalase ringreisi Soome ja hiljem praktiliseeris kaubanduslikul alal Keila ja Sindi ühis-kaupluses.

7. Ajakiri ja kirjastustegevus.

a) Jatkus kuukirja „Tööliskoja Teataja“ väljaandmine, numbri suurus 24—36 lk. Tellijate arv oli 31. 3. 38 — 2014, neist Tallinnas ja Nõmmel 1296.

b) Koda kirjastas „Töölisvanema ja kutseühinglase käsiraamatu“. Käsiraamat sisaldab ülevaate tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadusest, valimiste määrusest, Tööliskojast, kutseühingute struktuurist, võitlusvahendeist, kollektiivlepinguist, töötülide algatamisest ja lahendamisest, palganõudmistest esitamisest ja põhjendamisest, praktilisi oskusi, mitmesuguste avalduste ja palvete formulatsioone jne.

Pealeselle kirjastati brošüür „Määrused töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise alal“.

8. Koosolekud ja kontakt töolistega ning valijatega.

a) Koja korraldusel peeti 15. mail 1938. a. VI üleriiklik töölisvanemate ja koja valijameeste konverents. Osavõtjaid oli üle 300. Konverentsil vastu võetud otsuste propageerimine ja nende teostamiseks sammude astumine kujunes koja üheks tähtsaimaks ülesandeks.

b) Ülelinnalisi töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolekuid on korraldatud Tallinnas 7 ja Tartus 5.

c) Koja esindajad kõnelesid 161l tööliskoosolekul.

d) Koja ametnikel on alatised kõnetunnid provintsis üks kord kuus: peasekretäril Tartus ja nõunikul Pärnus.

e) Ajakirja ja ringkirjade kaudu anti koja liikmeile, kutseühingutele ja töölisvanemaile ja koja valijameestele pidevalt informatsiooni koja tegevuse kohta.

9. Nõuanne.

a) Jatkati juriidilise nõuande korraldamist Tallinnas koja büroos. Nõuannet on kasutatud 854 korral.

b) Tartus ja Pärnus ja alates 1. veebr. Narvas korraldati juriidilist nõuannet koja usaldusadvokaatide kaudu.

10. Koja kohalikud esindused.

Tööliskoja Tartu esindus algas tegevust 3. juunil 1938. a., mil toimus esimene juhatuse koosolek. Aruandeaastal peeti 17 juhatuse koosolekut 102 päevakorrapunktiga.

Büroo on avatud alates 10. aug. 1938. a. igal kolmapäeval kella 18—20. Kõnetunde kasutati 97 korral.

Advokaadi kaudu juriidilist abi tarvitati 16 korral. Kirju tuli sisse 67 ja läks välja 110.

Ülelinnalisi töölisvanemate, Tööliskoja va-

lijasmeeste ja kutseühingute esindajate koosolekuid peeti 4, loenguid 14.

Töölisvanema valimiste algatamiseks korraldati koosolekuid 8 käitises, — nendest suudeti läbi viia töölisvanema valimised 3 käitises.

Töölisvanemate ja ettevõtjate vahekordade lahendamiseks tehti 4 käiku, muuseas ka linnapea juure, mis ei jäänud tagajärjeta.

On aidatud kaasa „Tööliskoja Teataja“, „Töölisvanema ja kutseühinglase käsiraamatu“ ja „Töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise määruste“ levitamiseks.

11. Toimkonnad.

a) Sotsiaalpoliitiline toimikond pidas 16 koosolekut, kus arutusele tuli 61 küsimust.

b) Töölisvanemate toimikond pidas 9 koosolekut, kus arutusele tuli 38 küsimust.

c) Ühistegevuse toimikond pidas 5 koosolekut, kus arutusele tuli 15 küsimust.

12. Büroo tegevus.

Aasta jooksul tuli sisse 934 kirja, läks välja 792.

Juhatuse koosolekuid oli 26, arutati 316 küsimust.

Revisjonikomisjoni koosolekuid oli 7, arutati 21 küsimust.

13. Töölisorganisatsioonide töö ja seisukohtade ühtlustamine.

Koja ja kutseühingute seisukohtade ühtlustamiseks toimus koja kokkukutsumisel 6 üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute esindajate nõupidamist, kus arutati järgmisi küsimusi: kutseühingute korraldus uue seaduse alusel, töölisesindus rahvusvahelisel töökonverentsil, kutseühingute normaalpõhikirjad, töötülide lahendamise seaduse muutmine, tööliste huvide kaitsmise ratsionaliseerimise puhul, kutseühingute seaduse rakendamine, palgaaktsioonide ettevalmistamine, kutseühingute ümberkorraldamine, informatsioon koja tegevusest ja tööaja seaduse muutmise. Rida küsimusi arutati mitmel nõupidamisel.

14. Muid tegevusalasid.

a) On organiseeritud töölisvanemate usaldusmeeste kaader ja 1. okt. m. a. palgati ametisse töölisvanemate instruktor. Instruktori kaastoimel on Tallinnas uusi tööliskonna asutusi ellu kutsutud 17 käitises. Väljaspool Tallinna on instruktor selgitustööd tegemas käinud ja tööliskonna asutuste ellukutsumisele kaasa aidanud Tartus, Kiviõlis, Kehras ja Auveres. Peale muu on instruktor koos usaldusmeestega aidanud levitada „Tööliskoja Teatajat“, koja väljaandeid (käsiraamat jne.) ning värvanud töölisvanemate fondi osalisi.

b) Koja juure asutati VI üleriikliku töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate konverentsi ettepanekul töölisvanemate omaabi korraldamiseks töölisvanemate fond. Fondi ülesandeks on fondi-osalistele juriidilise abi ja vallandamise puhul toetuse võimaldamine.

Töötülide lahendamine ja komisjoni otsuste laiendamine

J. MIKKELSON

Töötülide lahendamine sünnib Töötülide Lahendamise Komisjoni kaudu, mille sundotsused on seaduse järgi kehtivad ühekordselt ainult töötulist puudutatud käitise kohta. Kui ühes ja samas tööstusharus esineb mitu iseseisvat töötüli korraga, siis võiakse neid komisjonis üheaegselt arutada ja otsustada, kuid komisjoni senise praktilise kohaselt tehakse otsused iga käitise kohta eraldi. Meil on kujunenud viimaste aastate jooksul umbes 20 käitist, kus peagu igal aastal esinevad töötülid. Neis käitistes on suudetud tööliste nominaalpalka tõsta teatud protsendi võrra. Samal ajal on samas tööstusharus rida käitisi, mille tööliste arv moodustab isegi enamuse vastava tööstusharu tööstest, kelle palgad aga pole tõusnud. Need käitised on töötülidest puutumata või on töötülid seal võrdlemisi harva esinenud. Aktiivsema tööliste üldkogu ja töölisnõukoguga käitistes on olukord teine — palga- ja tööolusid sunnitakse parandama. Viimasel ajal on kujunenud olukord isegi sellaseks, et mõned teatud käitist on hakatud võtma palkade võrdluse aluseks. Mõned pealinn tekstiilkäitised on hakanud võtma Balti Puuvillavabrikut tööpalkade võrdluse aluseks. Kuna aga osas käitistes palgad on tunduvalt maha jäänud keskmistest vastava tööstusharu palkadest, siis on see tekitanud pahameelt ja kibestumist töölisnõukonnas. Õiglasema palgatase ja järelseadmiseks on Töölisnõukogu poolt tõstetud üles mõte, et komisjoni sundotsuseid võiks laiendada ka nende vastava tööstusharu käitiste kohta, kus palgad on jäänud teistest madalamaks. Seda küsimust on lubatud võtta kaalumisele, kuid tegelikult pole avalikkuses sellest palju kuulda olnud, mis sel alal kavatsetakse ette võtta. Sellane komisjoni sundotsuste laiendamine seaks järele teatud ühtluse vastava tööstusharu palkades üldiselt ja asetaks ka võistlevad käitised võrdsetesse tingimustesse tööpalkade osas. Sellega pole tahetud ütelda, et praegune Töötülide Lahendamise Komisjon oleks oma tegevuses ja otsustes töölistele vastuvõetav. Hoopis vastupidiselt — Töölisnõukoda on arvustanud komisjoni tegevust ja on nõudnud töötülide lahendamise seaduse muutmist oma ettepanekute kohaselt. Komisjoni sundotsuste laiendamine annaks siiski teatud võimaluse nõrgemalt organiseeritud ja vähema aktiivsusega töölisnõukonna olukorra parandamiseks. Kui komisjonis saavutatakse tööliste seisukohast soodsu kokkuleppe teatud käitises, siis peaks olema võimalus kollektiivlepingu jõudu omava kokkuleppe laiendamiseks ka teistele käitistele, kus olukord on halvem.

Välismaail on terves reas riikides kuulutatud kollektiivlepingud üldsunduslikeks ka nende käitiste kohta, kus sellaseid kokkuleppeid

pole. Samuti on toimitud vahekohtute otsustega töötülides.

Luksemburgis loodi alles hiljuti võimalus kollektiivlepingute üldsunduslikuks kuulutamiseks n.-n. tööõukogu poolt kogu teatud tööstusharu kohta. Selleks peavad kutseühingute ja tööandjate esindajad tegema ühise ettepaneku tööõukogule ja vajaduse korral oma liikmeskonnas hääletuse ette võtma. Üldsunduslikuks kuulutamise otsus peab saama $\frac{3}{4}$ hääleteenamuse asjast huvitatud poolte liikmeskonnas. Samal ajal vajatakse ka kutsekodade nõusolekut üldsunduslikuks kuulutamisel. Üldsunduslikuks kuulutamise otsuse kinnitab lõplikult ministrite nõukogu. Sellase korraga loodetakse kindlustada sotsiaalsed õiglust ja töörahu.

Belgias valmis hiljuti laialauluseline seadus, mis puudutab kogu majanduselu, tööandjate ja tööliste vahelisi suhteid ning lepingute üldsunduslikuks kuulutamist tööstuses, kaubanduses ja transpordis. Parteitlikud tööstusnõukogud võivad teha sellekohaseid ettepanekuid, mis esitatakse majandusministritele. Asjast huvitatud võivad esitada enne lepingu üldsunduslikuks kuulutamist oma vastulaused. Üldsunduslikuks kuulutamise sünnib kuninga dekreediga, kui ettepaneku vastu ei vaield. Kui tuleb ilmsiks opositsioon ettepaneku vastu, siis antakse küsimus majandusnõukogule seisukoha võtmiseks. Nõukogu otsused pole kuningale siduvad. Kui üldsunduslikuks kuulutamise vastu on märgata vastuseisu, siis võib täieline või osaline üldsunduslikuks kuulamine toimuda ministrite nõukogus läbiarutatud kuningliku dekreediga. Üldsunduslikuks kuulutamise otsuse vastu toimumine võib tuua 500—100.000 franki rahaträhi ja 8 päevast kuni 6-kuise vangistuse jne.

Vaba- ja sundvahenduse küsimused tulvad eeloleval rahvusvahelise kutseühingute keskliidu kongressil Zürichis arutusele ühenduses kutseühingute riigile suhtumise arutamisega. Internatsionaali sekretariaadile on tulnud viimasel ajal selle küsimuse kohta palju materjali ja terves reas maades kutseühingud pooldavad üldsunduslikuks kuulutamise põhimõtet. Šveitsis on viimasel ajal prantsuse keelt tarvitavates kantonites pandud kehtima korraldused kollektiivlepingute üldsunduslikuks kuulutamise kohta. Kutseühingute keskkliit nõuab selle küsimuse lahendamist ülemaailses ulatuses.

Hollandi kutseühingud on juba 35 aastat nõudnud lepingute üldsunduslikuks kuulutamist, kuid seni on vastavate võimade poolt seda vähe teostatud.

Välismaa kutseühingutes oodatakse hviiga Zürichi kongressi otsust ja vaidlusi sel alal.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Piimahinna tõus. Tallinna elanikkonda ähvardas ühe tähtsaima tarbeaine — piima — hinna tõus. Seega oleks elatusmaksumuse tõusule antud uus tõuge.

Sel puhul esitas koda majandus-, sotsiaali ja põllutöoministrile märgukirja, milles juhti tähelepanu järgmistele asjaoludele:

Viimase nelja aasta jooksul on ametlike andmete kohaselt elukallidus tõusnud 27%. kusjuures ametlik statistika millegipärast ei peegelda üürihindade tõusu viimase aasta jooksul. Toitluse indeks on tõusnud 35% ja sel kuulude liigil on eriline tähtsus töötavate hulkade olukorra seisukohalt. Samal ajal on tööliste keskmine teenistus tõusnud suurtööstustes kõigest 20%, seega reaalpalgad on langenud majandusliku tõusu ajajärgul vähimalt 5,5%, naistöliste osas koguni 9,5% (juure arvamata üüride tõusu viimase aasta jooksul). Kindlasti iseloomustavad need andmed linna töötavate kihtide olukorra kujunemist üldse. Riigivõimu ülesandeks peaks olema selle olukorra parandamine; mingil juhul ei tohiks olla lubatav elatusmaksumuse tõstmine senisest veel suuremal määral.

Muidugi on täiesti tunnustatav ka põllumeeste olukorra parandamise vajadus. Kuna aga majanduse reguleerimine peab sündima vastavalt laiae rahvahulkade õiglustundele ja kooskõlastatud arengu vajadustele, siis ei saa pidada loomulikuks, kui ühe rahvaosa olukorda parandatakse teise rahvaosa olukorra halvendamisega. Nii peab leidma ka põllumajanduse tulukus tõstmise võimalusi, näiteks vahetuskulude kokkutõmbamise ja tootmise ratsionaliseerimise teel, suurendamata linnatarbija väljaminekuid. Vastupidisele teele asumise puhul tekitatakse juba kõrgkonjunktuuri ajal pinget, mil võivad olla tõsised tulemused majanduse olukorra halvenedes.

Kuna hindade reguleerimise vajadust on Vabariigi Valitsuse poolt tunnustatud ja kuna me elame olukorras, kus riigivõimul on majanduse arengu reguleerimiseks suured võimalused ning ka kohustused, loodab Tööliskoda, et riigivõim astub mõjuvaid samme piimahinna tõusu ärahoidmiseks.

Majandusminister tähendas, et piimahinna tõstmine tuli ministerteeriumile ülalatusena ning et tundub arusaamatuna, miks piimahinda tõseti just kevadisel ajal, kus piimasaaduste hulk tõuseb ja tootmiskulud vähenevad.

Tööliskoosolekute registreerimine. Viimasel ajal on Narva prefektuuri piirkonnas korduvalt ette tulnud, et tööliskonna asutuste ja töölisorganisatsioonide koosolekute puhul politsei keeldus registreerimast koosolekupaevakorra punktina „koosolekul algatatud küsimused“. Nii juhtus see Kaevandustööliste Ühingu kongressi puhul 23. aprillil s. a. Koda esitas Siseministeeriumi Politseitali-

tusele märgukirja, juhtides tähelepanu sellele, et Narva prefektuuri piirkonnas on kujunenud erikord tööiskoosolekute suhtes, mis läheb lahku ülemaalisest kui ka samas piirkonnas teiste koosolekute suhtes valitsevast olukorrast. Kahtlemata äratub see tarbetult kibedust tööliste keskel, kuna nad tunnevad end asetatuina nagu alamat liiki kodanike astmele. Ometi näitavad tööiskoosolekute kogemused, et seal ei esine mingeid arusaamatusi ja raskusi seoses ülaltähendatud päevakorrapunkti registreerimisega, mis on tavaline koosolekute päevakorras.

Koda nõudis Politseitalitusest korraldust ülaltähendatud põhjendamatu ja häiriva teguviisi lõpetamiseks koosolekute registreerimisel.

Väärnähitused töötülide lahendamise alal. Tööliskoda esitas märgukirjad sotsiaali- ja majandusministrile, juhtides tähelepanu väärnähitustele töötülide lahendamise komisjoni tegevuses.

Praeguse töötülide lahendamise korra juures on ebaregulaarselt töölise palgatase suurelt osalt töötülide lahendamise komisjoni tegevusest. Seega osutuvad tööliste palgaolud üheks alaks, millele ulatub majanduse riiklik reguleerimine ja mille aluseks peaksid olema teatud kindlad põhimõtted. Töötülide lahendamise komisjoni tegevuses aga, eriti viimasel ajal, ei avaldu sihikindlust ja komisjoni otsuste motiivid jäävad töölistkonnale arusaamatuks.

Võttes kokku ametliku statistika alusel palgade reguleerimise tulemusi töötülide lahendamise seaduse kehtimise ajast (1935. aastast) alates näeme, et tunniteenus on tõusnud 22%, kuna elukallidus on tõusnud 27% (1935. a. keskmine tunniteenus suur- tööstuses oli 30,2 snt.; 1939. a. märtsis 36,9 snt.; elatusmaksumuse indeks 1935. a. märtsis oli 87, 1939. a. märtsis 110,5). Seega reaalpalgad on langenud keskmiselt 4%, naistöliste osas 7,5%. Üksikutes tööstusharudes ulatub reaalpalkade langus nii mees- kui ka naistöliste osas üle 15%.

Ei saa oletada, et ulatuslikum palgatõstmine ei olnud meie tööstusele jõukohane. Eesti tööstuse struktuuri ja tehnilise arengu tõttu peavad tööandjad kulutama tooraine muretsemiseks ja amortisatsiooniks märksa vähem kui näiteks USA töösturid. Seega peaks Eesti tööandja kuludes tööliste palk mängima Ameerikaga võrreldes palju suuremat osa teiste kululiikide suhtelise vähemuse tõttu. Tegelikult kulutatakse Eestis tööliste palgakadeks suhteliselt niisama palju kui Ameerikaski (Eesti 22%, USA 23%), mistõttu Eesti töösturite tegelikud kasud peavad olema erakordselt suured, nagu seda tõestab ka kapitalide varjatud väljavool meie suurtööstustest välismaale.

Töötülide lahendamise komisjoni tegevus ei ole vältinud reaalpalkade langust, rääki-

mata elatustaseme tõstmisest, ning see tulemus on vastolus olukorraga tööstuse kandevõime ja tööliste tööviljakuse alal. Sindi viimase töötüli puhul komisjon koguni loobus ekspertiisi tegemisest, ilma milleta ei ole mõeldav palkade reguleerimine vastavalt majanduse olukorrale, kandejõule ja tööviljakusele ning elatusmaksumusele. Neil juhtudel, kus ekspertiisi on korraldatud, nagu näiteks põlevkivitööstuste töötülide puhul, pole komisjon siiski püüdnud ühtlustada töötingimusi üle tööstusharu või vähimalt parandada õlivabrikute tööliste palgu. Ka kaevurite palganõudmise tagasilükkamine oli ilmselt vastolus tööstuse majandusliku olukorraga.

Komisjoni edaspidises tegevuses on tingimata vajaline, et komisjon korraldaks sundotsuste tegemise puhul ekspertiisi käitise majandusliku olukorra kui ka palgalolude arengu kohta ja palkade käitiste vahelise võrdluse ning võtaks ekspertiisi andmed sundotsuste aluseks.

Vangide töö küsimus. Viimasel ajal on tööliskonnas uuesti päevakorrale kerkinud vangide töö küsimus. Lasnamäe paetööstusest vallandati hiljuti ligi 100 tööliset, kuna käitis oli sunnitud oma töö lõpetama turu puudusel, mis on täidetud vangide tööjõul käitatava Vasalemma paemurru odavate toodetega. Nimelt müüb Vasalemma paemurd oma artikleid ca 33% odavamini kui Lasnamäe paemurrud, missugune hinnavahe on küllalt suur, et teha Lasnamäe käitistele nende toodete turustamine täiesti võimatuks.

Tööliskoda esitas sel puhul märgukirja Kohtuministeeriumile, juhtides tähelepanu sellele, et on täiesti lubamatu, kui riik, kasutades vangide tööjõu odavust (vang saab 30 snt.; vaba tööline kr. 3—4), alustab ebaõiglast võistlust erakäitistega, süvendades tööpuudust. Praeguse tööturu olukorra juures on vajaline, et vangide töö suunataks aladele, kus see ei mõju halvavalt vabade kodanike teenistusele.

Käesoleval juhul on aga tingimata tarviline, et ebaterve võistlus vangide tööjõud käitatava Vasalemma paemurru ja vastavate erakäitiste vahel lõpetataks toodete hindade ühtlustamisega.

Pikaajaliste puhkeajapiletite tunnistuste väljaandmine. Senise korra järgi anti tunnistusi pikaajaliste puhkeajapiletite saamiseks raudteel sõiduks välja ainult kella 8—14-ni. Et võimaldada tunnistuste hankimist ka töölistele, kes päeval on tööl, pöördus Tööliskoda Raudtee Talituse direktori poole palvega, et korraldataks tunnistuste väljaandmist ka õhtul. Palve lubati rahuldada.

Tunnistus antakse välja isikutunnistuse esitamisel, on kehtiv 3 aastat ning maksab 10 senti. Igapäev võib saada ainult 2 pikaajalist puhkeajapiletit kalendriaastas.

7. üleriiklikul töölisvanemate konverentsil vastuvõetud resolutsioonid esitas koda sotsiaal- ja majandusministrile.

Koja büroo

on 1. juunist kuni 1. septembrini õhtuti avatud igal esmaspäeval ja neljapäeval kella 17—19; päeval on büroo avatud kella 9—15, laupäeval kella 9—14.

Töölisvanemate koosolek

4. mail s. a. toimus Tööliskoja korraldusel ülelinnaline Tallinna töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate ühine koosolek, millest osavõtjaid oli üle 130.

Tööliskoja esimees J. Kuryits andis ülevaate koja viimaseaegsest tegevusest.

Nõunik A. Renning kõneles uutest kalaletungidest töölisvanemaile ja tööliskonnale. Töölisvanemate õiguste vastu arendatakse viimasel ajal sihikindlat rünnakut, olgugi et tööandja, kes peab lugu töökaitse seadustest ja tööliste õigustest, ei tohiks tunda vajadust töölisvanemate selgroo murdmiseks. Töölisvanemate tegevuse kaitse seisab massilises tööliste organiseerimises. Tööliskonnas valitseb üksmeel, mida ei häiri üksikud veesegamise katsed.

Läbirääkimistel arutati eriti takistusi töölisvanemate valimiseks A/s. A. M. Lutheri käitises ning olukorda Tallinna Metallistide Ühingu. Ühel häälel võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek 4. mail 1939. a. konstateerib, et tööandjad jätkavad aktsiooni töölisvanemate seaduse õõnestamiseks, esitades vastavaid nõudmisi Riiginõukogu kõnetoolilt. Neile püüdeile seisavad töölisvanemad ja tööliskond üksmeelselt vastu.

Tööliskonna selgroo murdmine tähendaks seda, et töökaitse seaduste täitmine jääks olenevaks tööandja arvamist ning töölised muutuksid õigusteta palgaorjadeks. Seda Eesti tööliskond ei luba.

Vastuseks tööandjate rünnakuile koondub tööliskond tihedamini töölisvanemate ümber ja töölisvanemad oma keskuse — Tööliskoja — ümber.

Koosolek võtab teatavaks, et tööliskonna üksmeelne vastuseis tööpäeva pikendamisele kandis vilja ning et vastavate kavade täideviimine on edasi liikunud. Koosolek leiab, et töölised peavad olema valvel, et ära hoida nende kavade uuesti esitamist ja teostamist.

Koosolek mõistab hukka Tallinna Metallitööliste Ametiühingu endise juhatusel liikmete teguviisi, kes keeldusid üle andmast ühingu asjaajamist peakoosoleku poolt valitud juhatusel, missugune teguviis on õigusevastane, ebademokraatlik, ebakutseühinguline ja Eesti tööliskonna ajaloos enneolematu.

Koja esindus tööstusliku kutseoskuse ametis.

Tööstusliku kutseoskuse seadus jõustub 15. juulil s. a. Seaduses on ette nähtud koja esindus Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogus,

kohapealseis kutseoskuse ametis ja eksami-komisjonides.

Sobivate kandidaatide leidmiseks koda pöördus kutseühingute poole.

Kutseoskuse ametid on Tallinnas, Tartus, Rakveres, Pärnus, Viljandis, Narvas, Valgas, Paides ja Kuressaares (Haapsalus asutatakse 1. aug. s. a.).

Koja esindajaks

sihtasutuse „Tartu Kutseesinduste Kodu“ nõukogusse nimetas koja juhatus O. Kop-luse ja K. Offriili.

Loengud Riigi Ringhäälingus.

Riigi Ringhäälingus on Tööliskojal järg-mised loengud:

Juunis: L. Metslang — Palk ja toodang.

Juulis: L. Johanson — Töölis perekonna majapidamine ametliku uurimuse alusel.

Augustis: L. Metslang — Tööliskoda ja töölisvanemad.

Septembris: H. Isküll — Tööline ja ühis-kauplus.

Käitiste elu

Tallinn

Kopli töölised nõuavad korterite ehitamist ja Kopli Rahvamaja kasutamise võimaldamist.

20. juunil käisid majandusministri jutul Kopli töölisnõukogude ja töölisorganisatsioonide esinda-jad L. K o n g a, A. P i h l a k ja I. K u r e m a a. Majandusministrile esitati kaks märgukirja.

I. Kopli tööliste kutse- ja kultuurorganisat-sioonide normaalselt tegevust takistab sobivate ruu-mide puudus. Ruumide küsimuse lahendamiseks tuleks A/s. Kopli Kinnisvarade poolt võimaldada töölisorganisatsioonidele büroorumideks vähimalt 5 tuba Rahvamaja ülemisel korral. Praegu on Rah-vamaja ülemine kord ainult Tehnika Ülikooli üli-õpilaskonna kasutada, kelle vajadused ruumide suhtes ei saa olla nii teravad kui töölisorganisat-sioonidel, seda enam, et üliõpilisorganisatsioonidel on niikuini sobivad ruumid väljaspool rahvamaja. Pealegi on Rahvamaja ülesandeks peamiselt just tööliste organisatsiooniliste ja kultuuriliste tarvi-duste rahuldamine. Tuleks võimaldada töölisorgani-satsioonidele Rahvamaja suure saali kasutamist sood-satelt tingimustel, nimelt: õhtuti mitte üle Kr. 20.— ja päeval mitte üle Kr. 12.—. A/s. Kopli Kinnis-varad Rahvamaja töölisorganisatsioonidele kasuta-misele andmisel ei tohiks lähtuda ärielistest kaalut-lustest. Spordiväljakute kasutajaile tuleb võimal-dada ka dušši. Dušid on Rahvamajas olemas, kuid nende kasutamist millegipärast ei lubata. Spordi-väljakute kasutamise hind tuleb viia endisele tase-mele. Hiljuti toimunud 10% hinnatõstmine ei ole õigustatud. Spordiväljakute valvurite palgakulu kandmine on A/s. Kopli Kinnisvaradele kindlasti jõukohane.

II. Tallinnas valitsev korterikriis avaldub eriti teravalt Kopli linnaosas. Sealsed tööliskorterid on väga puudulikud, asudes tsaari ajal ehitatud barak-kides, ja nende korterite eest võetakse riikliku A/s. Kopli Kinnisvarade poolt üüri, mis on küllalt kallis. Seetõttu on vajaline kiire ja kavakindel korteriküsimuse lahendamine Koplis, nimelt: esi-teks praeguste kõrgete üüride alandamine, teiseks aga korteritervishoiu ja kaasaja nõudeile vastavate uute tööliselamute ehitamine. Avalikkusele teata-vaks saanud A/s. Kopli Kinnisvarade sellekohase kavatsuse puhul tuleks märkida järgmist: ehitami-

seks kavatsatud elamute arv — 180 — on liig väike, et tõhusalt kaasa aidata Kopli korterikitsi-kuse pehmendamiseks. Ei saa õigeks pidada, et sellest väikesest arvust üks osa läheb ametnikele, kellele korterivajaduste rahuldamine on omaette küsimus, ning ei tohiks pidurdada tööliskorterite küsimuse lahendamist. Korterite omanduseks ostmine ei tohi olla sunduslik. Elamute plaanide koosta-mine, samuti nende üürihindade ja omandamistingi-muste kindlustamine peab sündima Kopli töölis-organisatsioonide osavõtul.

Peale ülaltoodu juhtis delegatsioon ministri tähelepanu järgmistele väärnähtustele Koplis, mille kõrvaldamine oleks tingimata vajaline: üürimaks-mine peaks võimalik olema ka õhtuti, pööningutel peaks olema elektrivalgustus, kõnniteed ja majade koridorid tuleks korda seada, Kopli linnaosa peaks kuuluma linna sundnormide alla heakorra alla jne.

Minister suhtus kõigile küsimusile väga hea-tahlikult ja lubas käesolevas kuus koha peale tulla tutvuma kohapealsete oludega.

Tööseisak Lorupi ja Tartu klaasivabrikutes.

9. juunil s. a. toimus Kopli Rahvamajas Eesti Klaasipuhujate Ühingu erakorraline pea-koosolek. Koosoleku kokkukutsumise põhju-seks olid tööseisakud Lorupi ja Tartu klaasi-vabrikuis, mis võivad tööandjate seletuste kohaselt kesta kaunis kaua; Lorupi vabrik jäi seisma 3. juunil ja selle uuesti käima-hakkamist terve koomatusega ei olevat loota enne septembrit-oktoobrit. Juuli keskpaigu kavatsetakse alustada tööd väiksesmas ulatu-ses 20—25 klaasipuhujaga. Tartu klaasivabrik jäi seisma märtsi lõpul ja kavatsesvat seista veel paari kuu ümber. Tööseisaku põhjusena tuuakse Lorupi poolt ette õonesklaasi hin-dade langust. Nagu peakoosoleku sõnavõt-tudest selgus, tundub see põhjus tööliste arusaamatuna, kuna nii Lorupi kui ka Tartu klaasivabrikus on käimas praegu sisseseadete täiendamine toodangu suurendamise otstarbe-l ja Lorup ei salga oma kavatsust välja õpe-tada uusi klaasipuhujaid. Kuna õonesklaasi-tööstus on praegu korraldatud tööstusseaduse alusel ning turg on tööstuste vahel jaotatud, peaksid turustamisvõimalused praegu paranema ja igatahes mitte halvenema, nagu see

nähtub ka sisseseadete täiendamisest. Lorup on seletanud kutseühingu juhatusele, et tal on kavatsus tõsta tööliste töönorme, s. o. sisuliselt kärpida palku ca 25%, ja et need 20—25 klaasipuhujat, kes võivad tööle hakata juulis, peavad töötama juba tõstetud normidega. Töölistele jääb mulje, et käitise osaline käimapanek juulis ongi kavatsetud palgakäppimise aktsiooni hõlbustamiseks, kuna siis on osa töölisi jäänud tööta ja tööandja loodab, et tööliste vastupanu palgakäppimisele on nõrgem. Tundub võõrastavana, et käitiste tootmisvõimet nii rohkelt määral suurendatakse, kuna senigi ei töötanud klaasivabrikud aasta ringi. Nähtavasti eelistavad tööandjad töötamisaja lühendamist. Selle tagajärjel ähvardab klaasipuhumine muutuda hooajatöök, mis paratamatult avaldab ebasoodsat mõju tööliste majanduslikule olukorrale kui ka nende kutseoskusele. Sõnavõtjad olid arvamisel, et kui tööstusharu on võetud riiklikule reguleerimisele, ei ole seal lubatav tööliste palkade kärpimine ega tööpuuduse tekitamine. See oleks seda vähem õigustatud, et töövõljalikus klaasitööstuses viimase 8 aasta jooksul on tõusnud ca 50%, kusjuures palgad on jäänud endisele tasemele. Koosolekul võeti vastu üksmeelne otsus, et käitistes, kus töö on katkestatud, võib tööle uuesti asuda ainult kollektiivlepingu alusel, milles oleks ette nähtud, et klaasipuhujate palkamine sünnib ühingu kaudu, ning kus oleksid kindlaks määratud vastavad tariifid ja 10 kuud minimaalseks töötamisajaks. Koosolekul kiideti heaks juhatuse poolt koostatud kollektiivlepingu kava.

A/S. „Globuse“ saapatööstus

jäi seisma alates 21. juunist s. a. Kõigile töölisile, arvult üle 250, anti lõpparved, kusjuures lasti alla kirjutada uuele töölepingule, mis hakkab kehtima 24. juulist s. a. Sellaseid töölepinguid ei sõlmitud umbes 15 töölisega, kellelele teatati, et nad jäävadki värava taha. Ülejäänud saavad seega üle ühe kuu „puhkust“, millest 7 päeva on maksuline tööliste puhkeaja seaduse alusel.

Sellane pikem tõõseisak sveti on „Globusel“ traditsiooniks juba paljude aastate keskes, mida põhjendatakse tellimiste vähesusega ja missugust aega kasutatakse käitise remondiks. Varem ail aastail pole aga niisugusel määral töölisi värava taha jäetud kui käesoleval korral.

A/S. F. Krulli

käitise tööliste erakorraline üldkogu koosolek peeti 13. juunil, millest võttis osa 338 töölist.

Koosolekut juhatas töölisnõukogu esimees J. Roopberg, kes kandis ette aruande nõukogu tegevusest, selgitades nõukogu algatusi ja samme tööliste huvide kaitseks. On olnud väärnähtusi tööliste vallandamisel, mis aga nõukogu enamuse vahel eastumisel on lihvideeritud. Käitise juhatuse seletuse järgi tööd lähemas tulevikus käitises jätkub.

Töölisnõukogu 25% lisatasu nõudmise on käitise juhatus tagasi lükanud. Koosolek, nimetatud küsimust kaalunud, otsustas nõuda tegeliku teenistustasu tõstmist 5 sendi võrra

tunnis igale käitises töötavale töölisle. Käitise juhatusele antakse 7-päevane tähtaeg vastamiseks palgaküsimuses. Kui palganõuet ei rahuldada, alustatakse tööüli.

Aruande töölisvanemate konverentsist ja kutseühingulisest organiseerimisest esitas nõukogu liige E. Kauer. Käitises on organiseeritud 43% käitise töölistest. Võeti vastu resolutsioonid: a.-s. F. Krulli tööliiskond, kaalunud arvamisi töölisvanemate seaduse muutmise ja vanaduse ning invalidsuse vastu kindlustamise seaduse ellurakendamise kohta leiab, et 1) töölisvanemate seniseid õigusi kärpida ei tohi, eriti selles osas, mis puutub töölisvanema vallandamisesse. Praegugi töölisvanemate seadus ei võimalda töölisvanemale küllaldast kaitset, nagu seda on nähtud aktiivsete vanemate vallandamisest, neile surve avaldamisest ja nende ümberpaigutamistest halvemale (töökohale. 2) Vanaduse ja invalidsuse vastu kindlustamise kehtimapanekuks peab siiski leiduma tee, see ei tohi mingil tingimusel sündida haiguskindlustuse summade arvel, sest senistest summadest ei jatku praegugi ajakohaseks raviks.

A/S. Balti Puuvillast.

Jaoskonna meister R. Hohlov andis töölistele ja ka töölisnõukogu liikmetele kindla lubaduse osakonna tööliste tunnitasu tõsta mõne sendi võrra, mis on aga seni teostamata. Isegi eitatakse antud lubadusi. Ei taha uskuda, et sellega juhtkond kogub endale usaldust, pigem näitab see vana vaimu kumimust.

Samuti ei taha käitise juhataja kokkuleppes märgitud alatiste päevatööliste töötasu tunnistada kehtivaks umbes 6 töölise suhtes, kuigi töölisnõukogu on sellele korduvalt tähelepanu juhtinud. Töölistele jääb arusaamatuks sellane kokkuvõide, eriti veel seotõttu, et Eesti Punase Risti väljajaandes tõendatakse, et üks käitise direktoreid omab „hea tegevuse ja inimsuse“ eest aumärke. Teisal aga tuleb töölistel võidelda oma kõhu huvides iga sendi eest.

Käitise juhatuse poolt (Karja tän.) on hakatud nõudma, et kõik, kes juhtuvad haigestuma, vallandatakse teatud aja möödudes, kuna seda võimaldavat seadus. Kah omamoodi „hea tegevus ja inimsus“! Säärane teguviis on tööliiskonna ajanud ärevile. Mäletatakse aegu dir. Hohlovi päevilt, kes vallandamisega sundis eluaegsed „sitsi orjad“, eriti raugad, põlvili enda ette, kuna pisaratelt ei olevat kabinetis olnud puudu. Ometi ei saa seadusest lugeda, et peab vallandama.

Töölistele tundub võõrastavana, et võimud, käitise juhataja, kes alati kr. 5.— annetas, seletusel, keelavad tööliste omavahelist abistamist, mis toimuks käitise piinkonnas mõne töölise surma puhul, kuna Petseri abistamiseks tööliiskond Balti Puuvillast ohverdas oma veeringud ilma igasuguse takistuse ta kellegi poolt. Seesugune abistamine surma puhul on ju ainult viimse austuse avaldamine lahkunud kaastöölisle ja see on vabatahtlik. Tööliiskond tahab sellest üle saada, kas või matsekassa asutamise ga.

A/S. „Aivaz“

töölise üldkogu koosolek peeti 8. juunil käitise ruumides ligi 50 töölise osavõtul.

Töölisvanem A. Raag andis ülevaate oma tegevusest.

Palgaküsimuses otsustati nõuda kõigi käitise töölise palkade tõstmist keskmiselt 15—20% ja nende nõudmiste läbiviimiseks alustada töötüli.

Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõneles koosolekul metallitöölise palgaoludest ja organiseerimisest.

Töölisvanem vallandati!

A/S. Ginoveris vallandati maikuu lõpul töölisnõukogu liige J. Aare ilma mingi põhjusteta, pealegi tema haiguse ajal. Hiljem pandi osakond, kus J. Aare töötas, seisma ning vallandati veel ligi 50 töolist.

Asja lahendamisele asus 1. jsk. tööinspektor, kes leidis J. Aare vallandamise olevat seadusevastase ja tegi tööandjale ettekirjutuse võtta töölisvanem uuesti tööle. Tööinspektor otsustas avalikkuses ja tööliskonnas sotsiaalse rahu säilitamise huvides oma otsuse täita, ootamata edasikaebamise tähtaja möödumist.

Enne tööinspektori otsuse täitmist Ginover leppis J. Aare'ga kokku, kes tingimusel, et 50 vallandatud töolist uuesti tööle võetakse, oma töölisvanema volitustest ise loobus.

Põhja Poolitööstuse

töölise üldkogu koosolek peeti 10. juunil Tööliskoja ruumes.

Koosolekut juhatas E. Lein, protokollis A. Nigulis.

Koosolek oli kokku kutsutud palgaküsimuse arutamiseks, kuna Töötülide Lahendamise Komisjoni sundotsus tükitöölise suhtes lõpeb käesoleva kuuga.

Otsustati, et kõik tööd, mis käesoleva koosolekuni on tehtud tükitööna ja millede eest tööliste on maksetud tasu tükitöö alusel, peavad jääma ka edaspidi tükitööks. Tükitöö hindu tuleb tõsta keskmiselt 25—30% ja vastavalt suurendada ka tagatud põhipalku. Nende nõudmiste läbiviimiseks otsustati alustada töötüli.

Koosolekul kõneles Tööliskoja nõunik A. Rening palgaolude parandamise seaduslike võimalusist. Tükitöö tasumorme tõsta 25%. Tööliste käitise poolt antavad soodustused tuleb kanda palgaraamatusse. Nende nõudmiste läbiviimiseks alustatakse töötüli.

A.-S. „Põhjala“

töölise üldkogu koosolek toimus 26. juunil s. a. käitise ruumes Koplis. Koosolekut juhatas A. Kaldmäe ja protokollis M. Jägor.

Tööliskoja peasekretär rvl. L. Metslang kõneles töölisvanemate tähtsusest tööliste olukorra parandamisel.

Töölisnõukogu liige E. Kägu kandis ette aruande töölisnõukogu tegevuse kohta.

Töölisnõukogu kandidaatideks seati üles E. Kägu, M. Lassen, M. Zova, A. Vausi, H. Ihr, G. Seidat, J. Rannu, E. Keskküla, V. Tammiksalu ja A. Selli.

Valimisi korraldavas komisjoni valiti A. Pällo, A. Kuusk, E. Kaarma, A. Selli ja E. Järv.

Tartu

Tööliskoja Tartu esinduses toimus 2. juulil s. a. Tartu üelinnaline töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek. Tööliskoja läinud aasta kui ka Tööliskoja Tartu esinduse tegevusest andis ülevaate esinduse esimees O. Koplus. Ettekande kohta võttis sõna Tartu Töölisühingute Kesklidu sellekretär O. Hirsch, kes muuseas avaldas, et kuigi Tööliskoda on tegutsenud juba peaaegu kolm aastat, ei ole ta oma tegevusega töölise olukorda parandanud. Esitatud märgukirjadest ei ole kasu olnud. Tööliskoda ei olevat kutseühingutega küllalt kontakti pidanud. Ei olevat arvestatud Tööliskoja Tartu esinduse loomisel Tartu kutseühingute seisukohti, need olevat olnud esinduse loomise vastu. Kui ta aga loodi, oleks ta kindlasti pidanud asuma Tartu Töölisühingute Kesklidu ruumes. Ettepanekute ja märgukirjade esitamisel peaks enne ära kuulatama kutseühingute seisukohad. Koda aga teatavat sellest alles hiljem ja asetavat kutseühingud niiviisi juba sündinud fakti ette, kus enam midagi ei saa parata. Nii olevat vastuvõtmatud Tööliskoja poolt esitatud meistrite, õppinud töölise ja tööstusõpilaste seaduse muutmise ettepanekud. 8-tunnise tööpäeva kaitses ja tööaja pikendamise kavatsuse seismapanek ei olevat mitte Tööliskoja teene, vaid Tartu Töölisühingute Kesklidu teene. Koja juhtjaks ei olevat mitte tegelikud töölised, vaid koja ametnikud. O. Hirschi lapsikuid ja sihilikke väiteid lükkavad ümber L. Metslang ja O. Koplus, avaldades järgmist: Koja olemasolu ei ole süüdi mitte koja liikmes- ega ka ametkond, see on loodud väljaspool meie tahet. Samuti pole meie süüdi selles, et koja seisukohti ja ettepanekuid otsekohe seadusena maksma ei panda. Koja tegevust tuleks arvustada sellelt seisukohalt, kas koda on midagi tegemata jätnud või on ta tegevuses midagi ülearust. Koda ju loodi pärast vabakutseühingulise olukorra kaotamist, sellega pole ta ise tunginud vabakutseühingulise tegevuse vahele.

Tööliskoja Tartu esindus loodi Tartu töölisvanemate ja kutseühingute esindajate ühisel koosolekul. On teada kutseühinguid, kes olid selle vastu, kuid oli ka pooldajaid. Samuti on lugu töölisvanematega. Enamus aga soovis esinduse avamist. Kojale opositsiooni tegemisel on avaldatud palju üksteisele vastukäivat. Rääkides kontakti tarvidusest koja kutseühingute vahel on töötatud ja hääletatud koja esinduse loomise vastu. Ometi esindus loodi just selleks, et tema kaudu kontakti teostada. Esindus asuski alguses Tartu Töölisühingute Kesklidu ruumes, tuli aga seal ära, kui rääkides koostöö tarvidusest seda tegelikult ei võimaldatud. MÕT seaduse kohta on palutud Tööliskoja poolt avalikult kõikide seisukohti, kes asja vastu huvi tunnevad, veel enne seda, kui Tööliskoja omad seisukohad valmis olid. Valminult avaldati need „Tööliskoja Teataja“ 1937. märtsikuu-

numbris. Tartu Töölisühingute Keskliit leidis aga paraja aja olavat küsimust arutuse alla võtta alles sama aasta detsembrikuus. Märgukirjade esitamiseks ei ole kuude kaupa aega, seepärast ei ole ka igakord võimalik enne kutseühingute seisukohti hankida.

Teisena rääkis peasekretär L. Metslang kallaletungidest töölisvanemaile ja nende kaitsesest. Tartu osas täiendas teda O. Koplus. Koosolek võttis vastu alljärgneva resolutsiooni: Tartu ülemmaline töölisvanemate, Tööliskojade valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek 2. juunil 1939. a. nõuab kaitsesest töölisvanemaile töökajitse seaduste täitmise järelevalvajatena ja tööliste huvide kaitsmisel. Koosolek tunnustab tarviliseks vastava seaduse kiire muutmise niisuguseks, et töölisvanemad ei oleks võimalik vallandada ilma kohtu otsuseta.

Kolmandaks peasekretär L. Metslang selgitas Tööliskojade eelolevate valimistega seoses olevaid küsimusi.

Koosolekul algatatud küsimuste all mõnede töölisvanemate poolt heideti tööinspektorile ette loaidu tegevust ja seda, et kergete korralduste täitmiseks ta annab ettevõtjatele liialt pikka tähtahta.

Tartu linna ehitus-korrashoiu-

käitise töölised pidasid neljapäeval, 8. juunil s. a., üldkoosoleku. Töölisnõukogu tegevusest andis aru nõukogu esimees K. Soosalu ja nõukogu liige Jakobson. Aruande töölisvanemate konverentsist kandis ette nõukogu liige Vahi. Tööliste päevaküsimusist kõneles Tööliskojade Tartu esinduse esimees O. Koplus. Tähtsaimaks päevakorra punktiks oli palgaküsimus. Kuna elukallidus, eriti korterite üürid, on pidevalt tõusnud, kaugemale talha jättes juba niigi väikesed palgad, otsustati esineda palgakõrgenduse nõudmistega 20% ulatuses tunni- kui ka tükkitöö tasudele. Kuna vastavale kirjalikule palvele linnavalitsuselt vastuseks on tulnud kategooriline ei, arvati palve kordamist mõttetuseks ja otsustati seepärast palganõudmist teostada töötili korras.

Ületundide küsimust arutades selgus, et osa töölisi on teinud ületunde, mida aga ei ole näidatud palgaraamatus ja mille eest on maksetud ainult harilikku tunni tasu. Sellega on palgaraamatut peetud valesti ja töölistele on maksetud vähem palga kui nad seaduse järgi olid õigustatud saama. Koosolek tunnustas säärase nähtuse lubamatuks ega pea ületundide tegemist soovitavaks muidu, kui ainult äärmise vajaduse korral, kusjuures ületunni tasu peab olema 50% kõrgem harilikku tunni tasust.

O. K.

Viljandi

A.-s. Viljandi linavabrikust.

A.-s. Viljandi linavabriku töölised nurisid selle üle, et tööandja on teinud korralduse töötada vahet pidamata 10 tundi, ilma lõunavaheajata. Sellane olukord mõjub tööliste tervisele halvavalt, kuna tuleb töötada järjest 10 tundi tolmuses ja soojas ruumis. Grupp töölisi saatis kohalilikule tööinspekto-

rile märgukirja, et see kontrolliks käitise olukorda ja samuti ka tehtavaid ületunde, et tööandja neid ei laseks teha üle seaduse normide. Et Viljandi linavabriku palgad on üldse odavamaid kogu riigis, võrreldes teiste samalaadsete käitistega, ja et tööandja survel on liikvideeritud töölismõukogu ja osa aktiivsemaid töölisi on vallandatud ja neid on hoiatatud, siis tööliskond ootab, et linavabriku palgaolude parandamise võtaksid enda peale Tööliskoda ja Töötuliide Lahendamise Komisjon ja teeksid seda sundloomselt, nagu seda ka töölisvanemate konverentsil säärase käitiste kohta soovitas sotsiaalminister.

O.-ii. veinivabrikust „Alko“.

„Alko's“ töötab praegu üle 40 töölise, peamiselt naised, kes seni teenisid vaid 15—18 senti tunnis. Töölised saatsid tööandjale ühise palvekirja, et neil palga tõstetaks vähimalt 20 sendini tunnis. Selle ühise palve tulemuseks oligi, et tööandja tõstis palgu keskmiselt 1 sent tunnis. Töölised ei ole sellega rahul, sest käitise sissetulekud võimaldaksid palgu rohkem tõsta. Et käitises seni puudub ka töölisvanem, siis on raske palga võitlust korraldada. Töölisvanema valimiseks on alatud aktsiooni kohaliku töölisvanemate komitee poolt.

Lutsu jahu- ja saeveskis

toimused uued töölisvanema valimised. Uueks töölisvanemaks valiti Johannes Saar saeveskist ja asetäitjaks senine töölisvanem E. Ansso jahuveskist.

Narva

A/S. „Vill'as“.

Maikuus toimunud valimistel töölisnõukogusse valiti: A. Roode, V. Volkov ja K. Vist; asetäitjateks: A. Kalviste, R. Mänd ja G. Tšikin.

Töölisnõukogu valimistest võttis osa 132 töölist ja järelvalimistest 126 töölist. Hääleõiguslikke on A/S. „Vill'as“ käitises üldse 135.

Üldkoosolekul avaldati soovi, et käitise juhatus võimaldaks käitise töölistele senisest suurema hinnaalandusega käitise saadusi.

Samuti otsustas üldkogu koosolek paluda käitise juhatusel võimaldada töölistele suvehükkust ühel ajal teiste Narva suunkäitistega.

Raudteel

Raudteelased ministrite juures.

Sotsiaal- ja teedeministrite jutul käisid 27. juunil s. a. raudteetöölise esindajad, kes 7. üleriiklikul töölisvanemate konverentsil avaldatud sooviavalduste põhjal esitasid ministritele järgmised seisukohad:

1) Kõiki Raudteede Ehitusameti korteriõiguslikke teenijaid-töölisi tuleb varustada priikorteritega, selleks tarbe korral vabastades raudteekortereid mittekorteriõiguslike korterikasutajate alt. Koh-tadel, kus raudteekorteriid puuduvad, tuleks maksa

korteriõiguslikele teenijaile-töölisile korteriraha. Raudtee teenijate-töölisete korterite puudust tuleks püüda pehmenada riigivõimu korraldustega, mis taotleksid uute raudtee eluhoonete ehitamist. Otsekohe tuleks tõkestada ja lõpetada mittekorteriõiguslikele raudteeteenijate või ametnike poolt vabanevate raudteekorterite uuesti kasutamiseks edasindamine mittekorteriõiguslikele teenijaile või ametnikele.

2) Arvesse võttes, et raudtee liinitöölistel on oma iseseisev kutseühing, mis 15 aasta kestes oma tegevusega on tõendanud küllaldast elujõulisust ning, tähele pannes raudtee liinitöölisete kutseühvide ja ühingu struktuurilisi erinevusi, on vajaline ka tulevikus liinitöölisete nende majanduslike ja teenistuslike huvide kaitseks iseseisva — E. V. Raudteede Tee- ja Ehituse kuuteenijate ja alatiste päevatöölisete — kutseühingu säilitamine.

3) Madala kuupalga alusel töötavate raudteeteenijate ja -töölisete palgad ei ole enam vastavad ega kooskõlas suurenenud elatusmaksumusega, seepärast on vajaline madalalpalgaliste riigiteenijate palkade tõstmise vastavalt viimasele aastal suurenenud elukallidusele ja sellega seoses olnud reaalpalka langusele.

4) Tähele pannes Raudteede Talituse Ehitusameti päevapalka alusel töötavate töölisete äärmiselt madalaid palku, suurenenud elukallidust ja palkade tõstmist muudel tööaladel on edasilükkamatult vajaline kõikide ehitusameti päevatöölisete palkade üldine tõstmine, ja tunduval määral, seda enam, et tähendatud töölisetele pole antud võimalust oma palgaolude parandamiseks kasutada töötulide lahendamise seaduse ettenähtud korda.

5) Hädavajaline on uue töölisete palgalise puhkeaja seaduse kehtimapanek, mille järgi palgalise puhkeaja saamise õigus peaks laiendatama ka kõigile raudtee päevatöölisile.

7. liini jaoskonna töölisete koosolekult.

4. juunil s. a. toimus Raudteede Talituse Ehitusameti 7. liini jaoskonna (Mõisaküla jsk.) töölisete üldkogu koosolek, mida juhatas J. Sander. Raudtee tööliskonna päevaküsimustest kõneles koosolekul Tööliskojaga liige A. S. a. u. l. Viimane puudutas lähemalt päevatöölisete palgalise puhkeajaga seoses olevaid küsimusi, sest sel alal valitseb raudteetöölisete seas sügav rahulolematuse. Tööaja küsimust ja selle kõiki valgustades avaldati koosolijate poolt heakskiitu töölisete asutustele, kes on tõhusalt kaasa aidanud 10-tunnise tööpäeva kehtimapaneku kavatsuse tagasitõrjumiseks. Töölisnõukogu tegevuse aruande esitas töölisnõukogu esimees E. Tammi, kes mainis raudtee vabade maa-alade jagamise ja kohapealseid jooksvaid küsimusi. Koosolijate poolt avaldati nurinat päevatöölisete madalate palkade üle, samuti on tekkinud arusaamatusi tööde normide käsitlemisel. Koosolekul valiti kolmeliikmeline valimiskomisjon uue töölisnõukogu valimise läbiviimiseks. Koosolekust osavõtt oli rohkearvuline.

Mujal

Kehra Sulfaat-tselluloositehaste

töölisete üldkogu koosolek toimus 25. mail s. a., mida juhatas G. Roosmann ja protokolliis A. Helgna.

Tööliskojaga esindaja instr. H. Isküll

tutvustas koosolijaid VII üleriigilise töölisvanemate ja kutseühingute esindajate konverentsi töö tulemustega.

Töölisnõukogu esimees J. Kübarsepp andis ülevaate töölisnõukogu tegevuse ja käitise seisukorra kohta. Juhatuse kinnitust mööda on tehaste seisukord rahuldav. Kuna toodangu turustamine ei tegevat praegu raskesti, siis ei olevat ka ligemas tulevikus karta tööpuudust.

Töölisnõukogu poolt esitatud nõudmised töölisete palga- ja korteriolude parandamiseks on aga seni jäetud tähele panemata põhjendusega, et elukallidus ei olevat viimasel ajal tõusnud.

Sõnavõtjate poolt juhiti tähelepanu mõningaile vääranähtusile, kusjuures tehti töölisnõukogule ülesandeks astuda vajalisi samme nende kõrvaldamiseks. Valiti ka revisjonikomisjon koosseisus: Kull, Lüüde ja Jõgi.

A/S. „Port-Kunda“

töölisete üldkoosolek peeti 11. juunil s. a. ligi 500 töölise osavõtul.

Koosolekut juhatas Eduard Praks, protokollisid O. Tõlpus ja Edgar Praks.

Tööliskojaga peasekretär L. Metslang kõneles töölisete elatusasemest ja selle parandamise võimalustest. Kõneleja tõi ette ametliku statistika alusel, et 1935. a. kuni 1939. a. alguseni suurtootjaste töölisete tunniteenus on tõusnud 22%, kuna elukallidus on tõusnud 27%. Reaalpalkad on langenud keskmiselt 4%, naistöölisete koguni 7%. Üksikutes tööstusharudes ulatub aga reaalpalka langus ametlike andmete järgi isegi 15%-ni. Eesti tsemenditööstuses on viimati avaldatud ametlike andmete kohaselt tunniteenus 36 senti, seega nädalateenus ümarguselt 17 kr. Inglismaal on aga vastavates käitistes samal ajal teenistus 50 šillingit või 45 Ekr., seega 165% kõrgem Eesti tsemenditöölisete palgast. Hinnad on aga Inglismaal kõigest 10—25% kõrgemad. Nimelt Eesti hind on 5.85 tünn (170 kilo) ja paberkotides 5.15. Tonni kohta teeb see välja vastavalt Kr. 34.40 ja Kr. 30.30. Londoni hind on s. 42 tonnilt või Eesti rahas Kr. 37.80. Pealegi on Eesti tsemendikäitised saanud end amortiseerida nii, et praegu on nende amortisatsioonikulu suhteliselt väike.

Palga- ja töötingimuste kohta andis aru R. Jurtom, kes esitas töölisnõukogu ettepaneku tösta palganorme järgmiselt: ajatöölmeestele kui ka naistele 30%. Ühegi meestöölise tunnipalk ei tohi olla väiksem kui 27 snt., naistöölisel 23 snt.

Arstiabi korraldust selgitas töölisnõukogu liige O. Tõlpus, millest selgus, et ravikorraldus on puudulik. Arst on tööga ülekoormatud, kuna 1000 töölise ja nende perekonnaliikmete kohta on ainult üks arst. Nõuti teise arsti juurepalkamist, samuti hambaarsti kohta peal käimist, kuna hammaste ravimiseks Rakveresse sõitmine on töölisetele raske kulude ja tööpäevade kaotamiseks tõttu.

Koosolek soovitas, et töölised loeksid „Tööliskojaga Teatajat“ ja astuksid kohapealse kutseühingu liikmeks.

Läbirääkimistel võeti elavalt sõna.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda. Ilmunud 13. juulil 1939. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1939.